

ELŐFIZETÉS.

HELYBEN:

Egy évre 28 korona.
Fél évre 14 korona.
Egy negyed évre .. 7 korona.
Egy óra 2 k. 40 f.

VIDÉKEN:

Egy évre 32 korona.
Fél évre 16 korona.
Egy negyed évre .. 8 korona.
Egy óra 2 k. 80 f.

ARADI KÖZLÖNY

POLITIKAI NAPILAP.

SZERKESZTŐSÉG:

Aradi és csanádi egyesült
vasutak palotájában.
TELEFON-SZÁM: 357.

KIADÓHIVATAL:

Aradi Nyomda Részvény-
Társaság.
József főherceg-ut 22. sz.
TELEFON-SZÁM: 151.

Arad, 1916.

Főszerkesztő:
Stauber József.

Szerda, szeptember 6.

Változatlan a helyzet a romániai fronton.

— **Visszavetettük az olaszokat a Vojusán.** —

Budapest, szeptember 5. (Hivatalos.)
A főhadiszállás jelenti:

Keleti haretér:

Románia elleni harc vonal:

Változatlan helyzet és semmi különös esemény.

Károly főherceg lovassági tábornok hadsereg harc vonala:

A szövetségesek kárpáti harc vonala elleni orosz támadás még tovább tart. Fundul—Moldovinál csapataink számos előrenyomulást vertek vissza. A Felső-Czeremosznál és Bystrectől délre erős harcok folynak. Kőrösmezőtől északkeletre az ellenség minden térfelirészi szándékát meghiúsítottuk. Brzezanytól délnyugatra a tegnapielőtt elvesztett utolsó árok részt is visszahódítottuk.

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadseregének harc vonala:

Semmi különös esemény.

Olasz haretér:

A tiroli harc vonalon helyenkint megélénkült a tüzérségi tevékenység. Ruffredo vidékén a Farane csúcsért, melyet csapataink átmenetileg elvesztettek, elkeseredett harcok folytak. Vakmerő ellentámadással újra birtokunkba vetjük.

Délkeleti haretér:

Seratnál tegnap olasz csapatok átkeltek a Vojusán. Tartalékunknak az ellenség balszárnya ellen intézett támadása visszavetette az ellenséget a folyó déli partjára. A hátráló olasz oszlopokat nehéz tüzérségünk tüze kísérte. Harc közben Arigi törzsmester, tábori pilóta, lelőtt egy ellenséges repülőgépet. A bennülők közül egyik meghalt, a másik fogságunkba esett. — Höfer altábornagy, a vezérkari főnök helyettese.

Elfoglaltuk a tutrakeni hídfő előállításait.

Dobritsch várost elfoglalták a bolgárok. — Bukarest légi bombázása. — Folyik a nagy Somme csata.

Berlin, szeptember 5. (Hivatalos.) A nagyfőhadiszállás jelenti:

Nyugati haretér:

A nagy Somme csata tovább tart. Csapataink Laforesst és a Somme között heves harcban állnak. A folyótól

Erdély — Dobrudzsa.

Irjunk le ide néhány szaggatott mondatot... Pergő gyöngyszemek ezek. Még születésüket tekintve is olyanok, mint a ragyogó gyöngyök, melyek a keleti tengerek kagylójának fájdalmából keletkeztek: ezek a szavak is egy nemzet fájdalmának kifejeződését ékes gyöngy-szavai.

Ferdinánd bolgár király azt üzenté hadseregének: Üzzétek el „az ellenséget!” E mondatban a gyűlölet igazsága izzik. Azt hirdeti, hogy „ellenség” csak egy van, a söpredék román faj, a többi: az angol, a francia, csak ellenfél.

Radoszlavov bolgár miniszterelnök azt jelentette ki a sajtó képviselőinek: „Bulgária ereje az, hogy nem felejt!”

Radew bukaresti bolgár követnek a legnagyobb diplomata erény tündökölt abból a kijelentéséből, amelyet az őt meggyőzni igyekvő német nagykövetnek mondott: — „Nem hiszek; a szememet bekötöttni nem engedem!” És hiába áltatták, hiába magyaráztak neki: a bolgár parasztfiúból diplomatává nemesedett természetes eszű államférfi állatott a ravaszul font háló szövetén és... alarmirozta nemzetét.

S a bolgár hadvezetőség hitelt adott a bukaresti követnek a kinyitott szemmel vigyázott a határain. Kezébe vette fegyverét, összeszorította a fogát s várt ébren, jól vigyázva.

Látott mindent. A gaz ellenség alattomos készülődését s azok mozdulata szerint tette meg térképen a sakk-huzásait. S midőn a Duna mentén ki gyulladtak a háborus tüzek: kész volt a terve. Nem beszélt sokat, utalapot kötött a román követ sarkára s mindig tette kész szövetségesével átlépte a román határt. Átlépte gyorsan, nem tapogatózva, nem habozó mozdulatokkal. S három-négy nap alatt győzelemről, messze kiható sikeréről tud beszámolni. Tegnapi és mai hivatalos jelentése már négy fontos stratégiai pont elfoglalásáról beszél. Tegnap: Ak Kadinlár és Kurtbunár, ma pedig: Tutrakán és Dobric. Tutrakán a Duna partjának egyik legfontosabb hídfője, Dobric pedig Dobrudzsa fővárosa és legélénkebb vasúti gőcpontja.

Jól esik látnunk vitéz szövetségesünknek nagyszerű haditetteit most... épen most, midőn indulunk újra visszaszerezni a mi Erdélyünket.

A bolgárok már előbbre vannak egy lépéssel: ők már verik ki a közös ellenséget az ő Erdélyükből. (.)

délre a husz kilométer kiterjedésű arc vonalon, Bartleuxtól a Chillytől délre eső területig rohamozó ellenség ellen védekeznek. Chilly falu elvesztett. A Maastól jobbra a franciáknak Fleurytől keletre levő vonalaink és a szeptember harmadikán a Souville szakadék mentén általunk elfoglalt állásaink ellen intézett támadásait visszavertük.

Keleti haretér:

Lipót bajor herceg vezértábornagy hadseregétje:

A helyzet változatlan.

Károly főherceg lovassági tábornok harc vonala:

Brzezanytól délkeletre több ízben ellentámadásra induló ellenséget német zászlóaljok szivós harcokban ismét elűzték. A két legutóbbi napon két tisztet, kétszázötvenkilenc főnyi legénységet szállítottak be. A Kárpátokban több helyen kisebb harcok támadtak. Zabietől és Schipochtól délnyugatra véresen visszavertük az oroszokat.

Balkán hadszíntér:

Német és bolgár csapatok rohammal bevették a tutrakeni hídfő megerősített előállításait, Dobritsch városát a bolgárok elfoglalták. A bolgár lovasság több helyen szétgrasztott román zászlóaljakat. A német tengeri haderők lég-hajói Bukarestre és a ploesti-i ásványolajtelepekre jó sikerrel dobtak bombákat. Ludendorf, első főszállásmester. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

LEGUJABB.

Beggal 4 órakor érkezett jelentés.

Frankfurt. A Frankfurter Zeitung jelenti: Syiniuchinál az utolsó három napban nyolcvanezer halottat vesztettek az oroszok. Egyetlen tizenöt kilométeres front részünkön a drótakadályaink előtt tizenhétezer orosz hullafekszik, mintha villántól lennének agyonütve.

Bécs. Az oroszok erőlködéseivel Vladimirvolinszkynál és Lembergnek frontunk áttörésére, teljesen eredménytelenek maradtak. A Kárpátokban sem tudtak elérni eredményt.

Pétervár. Az orosz fekete tengeri flotta jelenleg Konstanzában horgonyozik. Legközelebb megkezdődnek a hadműveletek a bolgár partvidék ellen.

Stockholm. Az orosz balkáni hadsereg főparancsnokává Nikolaj Nikolajevics nagyherceget nevezik ki.

Bizonyosra vehetjük

a románok vereségét.

(A miniszterelnök beszéde. — Az ellenzék vezérei az erdélyi invázióról. — Botránysos ülés a képviselőházban.)

— Távirati tudósítás. —

A magyar képviselőház ma egy rendkívül érdekes és helyel-közzel botránnyal megszakított ülés keretében a legilletékesebb tényezők ajkáról hangzott el a biztató szó, amely hivatva van arra, hogy a nemzet lelkét megeddze, karjait megacélozza és szívével reménnyel tölti meg. Tisza István gróf, Magyarország miniszterelnöke az ellenzék vezéreinek, akik a román inváziót tették szóvá, több ízben válaszolt és a megtörtént hibák elismerése mellett azt a határozott kijelentést tette, hogy oly tartalék erők felett rendelkezünk, olyan hatalmas erőink vannak nekünk és szövetségeseinknek, hogy bizonyosra vehetjük a románok vereségét. A miniszterelnök egyenes lelkéből fakadó mély fájdalommal és részvétellel nyilatkozott az erdélyi menekültek szerencsétlen sorsáról és az ország nevében tette ígéretét, hogy felsegítésükre minden megtörténik és mielőbb haza térhetnek árván maradt tűzhelyeikhez.

A képviselőház mai üléséről a következőket táviratozza tudósítónk:

Tizenegy óra után nyitotta meg a képviselőház ülését Beöthy Pál elnök és bejelentette, hogy napirend előtt Apponyi Albert gróf, Andrássy Gyula gróf, Rakovszky István és Urmánczy Nándor kértek és kaptak engedélyt felszólalásra. Mielőtt azonban ez megtörténne, a miniszterelnök kíván nyilatkozni.

Rövidesen megváltozik a helyzet.

Tisza István gróf miniszterelnök nagy zajban emelkedik szólásra.

— Nemzetközi szokás, melyet még félművelt nemzetek is követnek, hogy a háborús bonyodalmaknak fegyverrel való megoldása előtt diplomáciai tárgyalásokat indítanak. Olaszország legalább betartotta a nemzetközi formákat, amikor követeléseket támasztott ellenünk.

Justh János: Beesapták! Minek tartották Czernint?

Tisza István gróf miniszterelnök: Helyt állok és minden fölvilágosítást megadok. A román hadüzenet módja példátlan nemcsak a világháborúban, hanem a világtörténelemben is. Akkor adták át a hadüzenetet, amikor már puszkák ropogtak a határon. Hogy Románia ellenünk jön, azzal tisztában voltunk és hadvezetésünk megállapította erre vonatkozólag a hadműveleti tervet is. Csak egy dologra, a támadás időpontjára ejtettek tévedésbe bennünket. Erdély szenvedéseit senki sem fájlalja jobban, mint én. Most azonban a katonai intézkedések a legnagyobb gyorsasággal folynak és ezek legrövidebb időn belül megfogják változtatni a helyzetet és meghozzák a győzelmet. Szövetségeseink erényei az új román háborúban is tündöklönek. Bizzunk a magyarok istenében!

Pop C. István a magyarországi románok nevében hűség nyilatkozatot tesz.

Erdély sorsáról az ellenzék vezérei.

Apponyi Albert gróf emelkedett ezután szólásra. A függetlenségi párt nevében kijelentem, hogy a hazánkat fenyegető orvtámadás ellenében az egész magyar nemzet minden energiájának érvényesülni kell. Önvédelmi harcunkban mindent elkövettünk a győzelemért. Sokáig hallgattam — mondta Apponyi — noha álláspontom az, hogy a kormány nem gyakorolhatja többé diktatori hatalmát. A románok nagy perfidiával leplezték szándékukat és félvezették diplomáciánkat. Betörésük váratlanul jött ugyan, de ez nem lehet mentség. A miniszterelnök szerint minden intézkedés megtörtént a román betörés ártalmatlanná tételére. Ilyen intézkedés lenne talán az, hogy nem védtek meg Erdély szorosait? Nem bocsátkozom annak taglalásába, hogy a stratégiai vonal megválasztása helyes-e, vagy nem. Hogyha azonban bizonyos erdélyi vármegyék kiürítését előre megállapították volna, akkor minden intézkedést előre meg kellett volna tenni a lakosságunknak való elszállítására és vagyonuknak megmentésére. Itt megbocsáthatatlan mulasztások történtek. Románia célja bebizonyítja, hogy az álnokság babérja nem Olaszországot, hanem Romániát illeti meg. Románia semmiféle követelést nem támasztott velünk szemben.

Hátbatámadott bennünket, hogy hódítási vágyát kielégíthesse. Nemesak a románokat akarja felszabadítani, hanem az erdélyi székeket és szászokat is el akarja nyomni. A románok felszabadításának szükségességét élénken megcáfolta itt Pop C. István erdélyi román képviselő. A románok elryomottsága üres vád. Románia támadását nemesak vissza kell vernünk, hanem meg is kell torolnunk.

Andrássy Gyula gróf: Nem akarom részletezni — ugymond — a kormány és a külügyminiszterium hibáit, mindkettő már hosszú ideje igen súlyos hibákat követtek el, de én most csupán a román betöréssel kapcsolatos mulasztásokat akarom szóvá tenni. Minden tényező két éve aggodalommal figyelte az események fejlődését és számolt azzal a lehetőséggel, hogy Románia megtámadhat bennünket. Számítani lehetett azzal is, hogy meglepetés történik és különösen az utóbbi hetekben előtérbe lépett jeleknek kellett volna óvatossá tenni a kormányt. Mért mulasztották el a megfelelő rendszabályok fogantatását? A leghatározottabban állíthatjuk, hogy a külügyminiszter nem tanusított kellő előrelátást. Azzal mentegetőznek, hogy a német diplomácia csalódott. Ez lehet, de hogy ha a németek csalódtak is, az ő határaik intaktak maradtak, oda nem tódultak be a román seregek. A bolgárok nem csalódtak, hanem véres fejjel verték vissza a betolakodó románokat. Mindezek teljesen megingatták a külügyminiszterbe vetett amugy is fogyó bizalmat. Az alkotmány-párt arra törekszik, hogy a nemzetet ne fogja el ijedelem a komoly helyzetben, amely azonban nem válságos, de elvárjuk, hogy a külügyek vezetése jobb kezébe kerüljön.

Károlyi Mihály gróf szólalt fel ezután. Hogyha egy hadvezér — mondotta — vétkes könnyelműsége következtében elveszítünk egy ütközetet, akkor ezt a hadvezért eltávolítják a

helyéről, mennél inkább áll meg az a tétel, hogy Erdély egyrésznének elvesztéséért a kormányt terheli a nagy és súlyos felelősség. De a kormányt indirekt is terheli a felelősség a hadvezetéséért, hogy Erdélyt teljesen védtelenül hagyta és hogy Czernin gróf noha magyar ellenes röpiratokat terjesztett és diplomáciai járatlanságának adta tanujelét, mégis a helyén maradt. A miniszterelnököt fokozott felelősség terheli azért is, mivel Berchtold bukását és Burián kinevezését ő vitte keresztül.

Sok hiba történt Burián külügyminiszterisége idején és ezért a miniszterelnöknek kell helyt állani. Azonban az egész kormány büns mulasztása az, hogy a stratégiailag megváltozott védelem dacára sem üritették ki idejében a veszélyeztetett területeket. Emberek és vagyonok pusztulásának okozói nem maradhatnak az ország vezetői. Harmadéve vérzik idegen földön, idegen vezetés alatt a magyar és mikor Magyarország gyöngé lett, akkor Erdély veszedelembé került, akkor már nem voltak itt magyarok. Nemesak kérjük, hanem követeljük, hogy hozzák haza a magyarokat a Doberdóról. Akik pedig az elkövetett mulasztásokért felelősek, pusztuljanak el a helyükről.

— Így kell beszélnünk, nem pedig paktálnunk. Tiszát meg kell buktatni! — kiáltja közbe Justh Gyula.

— Ha lehet — szól közbe Apponyi Albert gróf.

— Hogyha nem lehet, akkor sem paktálok vele — válaszol Apponyinak Justh Gyula.

Ezután Rakovszky István szólalt fel: Áruló volnék nemzetemmel szemben — szólott — ha ezekben a szomorú időkben a képviselőházban nem gyakorolnék kritikát. Szomorú elégtétel számomra, hogy már augusztus 12-én megjósoltam mindazt, ami most megtörtént. Én tudtam, hogy küszöbön áll a román hadüzenet, mert erős támaszpontom volt erre a külügyminiszter ama kijelentése, hogy Románia nem fog hadat üzeni. Ezzel szemben én Bécsben is kifejtettem aggodalmamat, de nem akceptálták. A külügyek ilyen vezetése, valamint a belügyekben mutatkozó fejtelenség a miniszterelnök teljes tájékozatlansága pusztítja a nemzetet és újabb véráldozatokat kíván. Ha igaz az, amit a miniszterelnök mondott, hogy nem tudtak védeni határainkat, mert nem volt elég katonánk a hatszáz kilométeres határvonal megvédésére, akiket különben a körülférő veszélye is fenyegethetett és ha ezen csapatokat el is fogták volna a szorosok őrzése közben, még mindig nem lett volna olyan nagy baj, mint az, hogy hatszáz ezer embert veszünk el a magyarság legjavából, a székelységből, akik éjnek idején ingben kénytelenek menekülni.

Ezután felolvassa Höfer jelentését, amelyet a cinizmus netovábbjának mond, amikor azt jelenti, hogy csapatainkat tervszerűen visszavonjuk, az ellenség bizonyára nagyra lesz Brassó, Kézdivásárhely és Petrozsény megszállásával. Ez nagyképűség, cinizmus és a magyar nemzet ellen elkövetett vakmerő merénylete Höfernek.

Ekkor az egész ellenzék feláll, óriási lármát keletkeztet, verik a padokat. A kavarodás csak percek múlva ér véget, amikor Rakovszky jelzi, hogy folytatni akarja beszédjét.

— Szégyen gyalázat — mondja Rakovszky — ami itt történik. Inkább azzal törődniek hadvezetőink, hogy a csapatok jókor érkezzenek az ellenség elé. Az utolsó percében vagyunk annak a fordulatnak, amikor össze kell szednünk minden erőnket. A külügyi irányítással és a hadvezetőséggel szemben a miniszter-

elnök tehetetlen, különösen azzal a bécsi urral szemben, akinek még egy hadüzenetet sem lehetett kézbesíteni. Össze kell szedni minden erőnket, hogy azt az ellenséget, amely szégyenszemre fog kitakarodni megbüntessük.

Vihar a miniszterelnök beszéde alatt.

A legnagyobb figyelem közepette állott fel Tisza István gróf, hogy válaszoljon az elhangzott beszédekre. Alig mond azonban egy-két szót, az ellenzék óriási zajba tör ki.

— Mondjon le. Hagyja el a helyét — kiáltozzák az elhangzókról a miniszterelnök felé, aki összefont karokkal, nyugodtan áll a helyén. A zaj végre elcsendesedik.

Tisza István gróf miniszterelnök: Noha felelősségteljes állást töltök be, még sem hagyhatom az elhangzott állítások egynémelyikét válasz nélkül. Mindent mellőzni akarok, ami a helyzetet kiélesítene. *A legerősebben tiltakozom olyan állítások ellen, mintha a nemzet sorsa az örvény szélén állana.*

— Senki sem állított ilyet — kiáltják az ellenzék oldaláról. (Nagy zaj).

Tisza István gróf miniszterelnök: De igenis Rakovszky István mondotta, aki beszéde végén ugyan kijelentette, hogy bizik teljes győzelmünkben. Nem tudom megérteni, hogy magyar képviselő miként tehet ilyen kijelentéseket, amelyek csak árthatnak ügyünknek. (Ugy van, ugy van a jobboldalon. Óriási zaj.) Be kell látni a képviselő uraknak, hogy a vita hevében, szenvedélyük által elragadva milyen ártalmas szavakat és kitételeket használnak. Utalok arra, hogy Galícia és Keletporoszország hónapokig nyögte az ellenség uralmát. Keletporoszországot ki kellett üríteni, mert nem volt elég katonaság és a lakosság legnagyobb része helyén maradt, kiteve az oroszok kegyetlenkedésének. Mi is együtt érzünk a szerencsétlen erdélyiekkel, nemcsak az ellenzék, de azért rá kell mutatni arra, hogy sehol a világon nem történtek a törvényhozásokban olyan jelenetek, mint amilyenek ma a magyar parlamentben lejátszódtak.

— Mondjon le, akkor rendbe jön minden — kiáltja Justh Gyula. (Nagy zaj.)

Tisza István gróf miniszterelnök: Erdély nem román ajku lakosságát legnagyobb részt elszállították.

— Nem igaz, nem igaz — kiáltják balról. (Nagy zaj.)

Tisza István gróf miniszterelnök: Mélyen sajnálom ezt a nagy szerencsétlenséget. (Óriási szünet nem akaró zaj.)

Tisza István gróf miniszterelnök: Az uraknak nem fog sikerülni az a szándékuk, hogy engem hallgatásra kényszerítsenek, sem az, hogy a kormányt kötelességének teljesítésében meggyőzzék. (Sajos helyeslés, ugy van, ugy van a jobb oldalon.)

Beöthy Pál elnök: Csendet kérek képviselő urak. A miniszterelnök urat illeti a szó, ne tessék őt a beszédben zavarni.

Tisza István gróf miniszterelnök: Ugy tudom, hogy a lakosság magával vitte marha állományát...

— Marha nagykövete van az országnak — kiáltotta Vázsonyi Vilmos. (Óriási zaj.) A miniszterelnök összefont karokkal vár a láрма elülésére, majd folytatja.

... az ellenzék elhalmoz engem a vádak tömegével és lehetetlenné teszi számomra a védekezést. Legyenek róla meggyőződve, hogy e sajnálatos események a történelem legsötétebb lapjait juttatják az eszünkbe. (Óriási láрма tör ki Tisza eme kijelentésére. Andrassy idegesen felugrik helyéről és valamit magyarul környezetének. A miniszterelnök a

tomboló zajban jegyzeteket csinál, majd folytatja beszédét.)

— A képviselő urak azzal vádolnak, hogy az evakuálás nem történt meg rendben.

— Nem volt evakuálás, hanem menekülés — kiáltják balról.

Tisza István gróf miniszterelnök: A kormány megtette a kellő intézkedéseket az evakuálásra.

— Mikor? Hol vannak? — kiáltják balról.

Tisza István gróf miniszterelnök: Az egész művelet elő volt készítve, de nem volt végrehajtható, mert a románok orvtámadása váratlanul ért bennünket. Az igazság az, hogy a román hadsereg csak igen kis részét bírja Erdélynek. (Óriási zaj, kiabálás a bal és jobb oldalon.)

Elnök: Kérem Justh Gyula, Holló Lajos és Pólyai Géza képviselő urakat, hogy maradjanak csendben.

Tisza István gróf miniszterelnök: Én a lehetőség határáig elmentem.

— Innen is menjen el — kiáltja Justh Gyula.

Lévay Lajos báró: Vén hülye. Vezessék ki!

Az egész ellenzék feláll. Olyan óriási láрма keletkezik, hogy a tárgyalás lehetetlenné válik.

Az elnök, több ellenzéki képviselőt rendre utasít. Valaki azt kiáltja: Ráth Endre mondotta, hogy vén hülye.

Elnök: Ki volt az, aki a vén hülye kifejezést használta.

Felkiáltások: Ráth Endre.

Az elnök Ráth Endrét rendre utasítja. Erre még nagyobb láрма tör ki.

Az ellenzék szidalmazásokat szór az elnök felé.

Elnök: Helytelenek voltak mindkét oldalról a provokáló közbeszólások. Kérem a Házat, hogy hallgassa meg csendben a miniszterelnök urat.

Tisza István gróf miniszterelnök (folytatja beszédét): Ha a román betörés olyan tömegeket indított utnak, hogy azoknak biztos helyre való vezetése az első pillanatban lehetetlen volt, ha a fejvesztésben bizonyos közegek tulkorán megijedtek, azt elismerem, de emiatt senkinek sem jut eszébe bárkinek is szemrehányást tenni.

— Számoltunk a román háború lehetőségével s az összes előző intézkedések megtörténtek. Leghatározottabb eszköz volt erre nézve a bolgár szövetség megkötése. A román háború reánk nézve voltaképpen hatalmas erő-többletet jelent. Ezzel ugyanis felszabadultak a balkáni tartalék erők, a bolgár és török nemzetek erre a célra lekötve tartott seregei, melyek győzelmes balkán háborunk óta állandóan a román hadüzenetre vártak. Ez a tartalék erő olyan hatalmas, hogy bizonyosra vehetjük a románok vereségét.

— Képviselőtársaim közül egyesek felemlítik azt a kijelentésemet, melyet egy alkalommal mondtam volt, hogy „a hadsereg megtett minden szükséges óvintézkedést s hogy nagy csapatszállítások folynak, melyek lehetővé fogják tenni határaink védelmét!”

— Nyilatkozatom fedte is a való tényeket. A közbejött huszonhetediki betörés félig kész állapotban találta csapatainkat. Pártkülönbség nélkül, az egész ország meghatva szemléli a menekülők szomorú helyzetét s annál nagyobb erővel fog össze szövetségeseivel az ellenség végső leverésére. Vállvetve küzdünk két év összes változatai között az osztrakkal s nem

szabad elfelejteni, hogy alpesi csapatok védtek a Kárpátokat, magyar katonák az Izsósót s kérem a Házat, ne csökkentsék e nehéz időben a nemzet erejét. Összefogva szálljunk szembe az ellenséggel! (Lelkes éljenzés. Elnök az ülést négy óráig felfüggeszti.)

Avatkozzék be a német császár.

Szünet után Urmánczy Nándor szólalt fel: Most jövök Erdélyből — mondotta — és látam, mit csináltak, micsoda mulasztások történtek. Legmélyebb fájdalomnak és felháborodásnak adja kifejezését. Részleteket sorol fel a hibás intézkedésekről, mely szerint Erdély védtelen volt. A Tömösi szorost cseh zászlóalj védelmezte, akik már 29-én este visszavonultak. A faluban egyetlen üteg volt, de munició nélkül: Nyomorékok, aggok, nők, gyermekek, férfiak, idegenben véreznek, avagy porladoznak. Sajnálja, hogy a felelős tényezőket a parlamentben nem vonhatja felelőségre. A német császárhoz fordul, aki már egyszer beavatkozott a monarchia hadvezetésébe. Avatkozzék be most is és távolítsa el a király környezetéből a hat, nyolc nem odaváló ártalmas egyént. Beszédét a következőleg végzi: — Atadom a miniszterelnök urnak a székelyek üdvözlését! — (Rettenetes zaj.)

Tisza István gróf miniszterelnök: Csak röviden kívánok válaszolni. Mindannyiunknak szívünkbe markol a szerencsétlen erdélyiek szenvedése, a kiürítéskor történtek hibák, zavarok, egyes közegek mulasztásai következtében. Tudjuk, hogy a háboruban a vasút vonalak felett a hadvezetés rendelkezik, mégis minden lehető elkövetünk a menekülőknél előbbi elszállítására. Minden segítő kezet nyújtottunk felségítésükre és remélem, hogy bajaiknak, szenvedéseiknek mihamarább vége lesz. (Taps a jobboldalon.)

Zárt ülés.

Az elnök bejelenti, hogy ötven jelenlévő képviselő kérésére elrendeli a zárt ülést.

Félhét órakor kiürítik a karzatot, az újságírók eltávoznak.

Nyolc órakor ismét megnyitották az ülést.

VAROS ÉS MEGYE.

Sorrendje az Arad sz. kir. város törvényhatósági bizottságának 1916. évi szeptember hó 13-án d. u. 4 órakor tartandó rendes havi közgyűlésében tárgyalás alá kerülő ügydaraboknak: Polgármester havi jelentése. A tanács előterjesztése a lejárt földbérletek bérbeadása tárgyában. Az aradi Ipar- és Kereskedelmi kamara előterjesztése az őrési vám-százalék újbóli megállapítása és a daralási vám megállapítása tárgyában. Miskolc város törvényhatóságának felirata a városi lakosság élelmezése tárgyában. A polgármester előterjesztése a város list kontingensének újból megállapítása iránt tett intézkedéséről. A tanács előterjesztése a ségei telkekre vonatkozó építési kötelezettségnek meghosszabbítása iránt. A tanács előterjesztése a halottas kamara kibővítése tárgyában. A tiszti ügyészség betérjeszti Lantos Józseffel a Weitzer János-utcai leányiskola épületben levő bolti helyiség bérletének meghosszabbítása iránt kötött szerződést jóváhagyás végett. A tanács előterjesztése Berátszky Mihály, Főricsán János és társai, Gyenge Lajos, Horváth Ferenc haszonbérének részbeni leírása iránt. A tiszti ügyészség betérjeszti Fránki S. Józseffel 200 vagon tüzfának leszállítása iránt kötött szerződést jóváhagyás végett. A tanács előterjesztése gépfűrészeknek beszerzése iránt. A gazdasági szék előterjesztése az eddig a Patronázs Egyesület által bérlett Nagylegő dűlőbeli 648. sz. 245 és 94 üles parcellának bérbeadása iránt. A tiszti ügyészség előterjesztése Popoli és Eberlein céggel az aradi téglagyárhoz vezető uton készitendő vasbeton-híd építési munkálataira kötött szerződés jóváhagyása tárgyában.

Visszavonta az ellenzék a kényes interpellációkat.

— Távirati tudósítás. —

A képviselőház mai ülésének végén, a holnapi napirend megállapításánál, a miniszterelnök egy felszólalásában rámutatott az ellenzék viselkedésének esetleges következményeire és kilátásba helyezte a Ház elnapolását.

A zárt ülés után az elnök felolvastatja az indítványkönyvet. *Andrássy Gyula* gróf és *Apponyi Albert* gróf indítványait a holnapi ülés napirendjére tüzték ki. Mindketten a delegációk összehívását, illetve a külügyminiszter felelősségre vonását indítványozzák. Majd felolvastatja az elnök az interpellációs könyvet. A Ház úgy határoz, hogy holnap délután öt órakor tér át az interpellációkra.

Ezután ismét *Tisza István* gróf miniszterelnök szólalt fel.

— A mai ülés lefolyása — úgymondotta, — azt bizonyítja, hogy a képviselőház tárgyalásai nem, a mai viszonyoknak megfelelő mederben folynak le. Feltétlenül megállapítható, hogy az interpellációknak csupán egy része olyan természetű, hogy azokat a mai viszonyok közepette is okvetlenül el kell mondani. A legtöbbjének a tenbrja olyan, hogy megtartásuk határozottan káros. A többség teljes bizalmát bírva, nekem kell a képviselőház tárgyalásainak menetét szabályozni és irányítani. Kénytelen vagyok felkérni az interpelláló képviselő urakat, hogy álljanak el a kényes tárgy interpellációktól, ne kényszerítsenek se engem, sem a többséget, hogy intencióinkkal ellenkező intézkedéseket legyünk kénytelenek tenni. (Oriási zaj a baloldalon.)

Andrássy Gyula gróf: Tegnap a miniszterelnök úrral folytatott tárgyalásaink folyamán megmondottuk a miniszterelnök úrnak, hogy mindent elkövetünk, hogy a kényes természetű interpellációkat töröljék a bejegyzők. Felesleges volt tehát az elhangzott intelem, amelynek fenyegető háttére volt. (Nagy zaj.) Feladatunkat figyelmeztetés nélkül is megtettük volna. Remélem, hogy a miniszterelnök úr kijelentései ellenére is, csupán a legsürgősebb interpellációkat fogják megtartani.

— *Boesánat* — mondotta most a miniszterelnök — de úgy látszik, hogy félre értetem tegnapi beszélgetésünk alkalmával történt megállapodásokat, de úgy tudom, hogy az ellenzéki képviselő urak nem vállaltak semmiféle felelősséget azért, hogy az ülés rendes mederben fog lefolyni. A kilátások most sem olyanok, hogy akciójuk sikerében lehetne bízni és csak örülnék, ha csalódtam volna. A mai ülés lefolyása azonban mást bizonyít. Tény az, hogy az interpellációkat nem törölkék és ezért azt hittem, hogy akciójuk nem járt sikerrel és az ellenzék egy részére nem tudtak a vezetők befolyást gyakorolni. Amde én sem hagyom magam korlátozni.

Közbeküldések: Mi sem.

Tisza István gróf miniszterelnök: Konstatálnom kell, hogy az ellenzék egy része olyan hurokat penget és olyan hangnemben beszél, mint azt ma *Rakovszky István* is tette, amiből arra kell következtetni, hogy habár egyforma jó szándék vezérli is őket, nem egyformán értelmezik az eszközök használatát. Remélem, hogy *Andrássy Gyula* gróf képviselőtársam fá-

radozásai sikerrel járnak és az interpellációkat törölni fogják. (Rettenetes zaj).

Apponyi Albert gróf: Sajnálja a miniszterelnök megjegyzéseinek elhangzását és azt kívánja, hogy a napirend rendes keretében szóvá tehessék mindama sürgős kérdéseket, melyek a jelenlegi helyzettel összefüggnek. Remélem, hogy az interpellációk száma megcsökken, de a törésre senkit nem kényszeríthetünk. Éppen a mai ülés bizonyítja, hogy a parlament teljesen megbízható abból a szempontból, hogy az ország érdekének veszélyeztetése nélkül tárgyalhassák a lényeges kérdéseket. A mai közhangulat éppen győzelmünk érdekében kívánatos és a mai ülésen elhangzottakban egyetlen szó sem ártalmas a hadviselésre.

Rakovszky István bejelenti, hogy interpellációit, mivel azok nem függenek össze szorosan a jelenlegi helyzettel, visszavonja.

Tisza István gróf miniszterelnök szükségesnek tartja, hogy az ellenzéki vezérekkel folytatott tegnapi tárgyalásokon történt megállapodást ismertesse, amely szerint hozzájárult ahhoz, hogy az esetben, ha a Ház napirendre kitűzött kérdésekkel normális tárgyalások folyamán végzett, napirendre tűzessenek *Apponyi* és *Andrássy* indítványai és azok kellő időben tárgyalassanak. Ennek azonban az volt az előfeltétele, hogy a kényesebb tárgy interpellációkat töröljék.

Ezután a Ház az elnök napirend javaslatát fogadta el. Az ülés vége este fél kilenckor volt.

IRODALOM ES MŰVESZET.

* **A rejtélyes gyilkosság.** (Detektívdráma az Urániában.) Új, a mozzivásznat még nem látott filmet vetít ma a színház, amelyet megjelenés előtt, a budapesti mozikat megelőzőleg mutat be. A detektívdrámáknak minden izgalmassága benne van a dráma keretében, de eltérve a sablonos detektív históriáktól, mert benne van az igazságért való diadal a bűn felett. Gyönyörű fotografikák, elsőrangú rendezés jellemzik e képet és mindezek a szépségek annál erősebben domborodnak ki, mivel a film még teljesen új és használatlan. A nagy kép mellett egy szintén teljesen új sláger-vígjátékot „*Teddyt megzavarják*” címmel mutat be a színház, melyben a közkedvelt *Teddy* egészen új szerepkörben mutatkozik be. — *Franceska Bertini*, akit a közönség már rég kegyelmeibe fogadott és aki az „*Odetta*” óta kimondottan az aradi közönség kedvence, legközelebb egy szenzációt keltő mesterszemben fog fellépni az Urániában.

* **Ghettó-történet az Apollóban.** (Az öreg Lewy bemutatója.) A ghettó misztikus életének legrejtettebb érdekességeit tárja fel az a kép, amelyet holnap mutat be az Apolló-színház. Ez a nagyszabású filmprodukción bemutatja a ghettónak siralmas életét, minden bánatát és szenvedését és megrázó erővel rögzíti a néző elé azokat a kínos vergődéseket, amelyek közepette a ghettó lakói életüket tengetik. Az impozáns film minden jelenete a megdöbbentő realizmus erejével hat és úgy kiállításban, mint tartalomban felülmúlja azokat a nagyszabású filmeket is, amelyeket az Apolló a ghettó életéből már bemutatott.

* Az aradi zenekonzervatóriumban (Szabadság-tér 21.) a beiratások megkezdődtek. Az ének-tanszakot *Hisset Emma*, a prágai zenekadémia végzett művésznője vezeti. 4397

* Páris bűnel. Az idei szezon legszenzációsabb nagy filmjének címe az. Az Apolló hétfőtől kezdve mutatja be. 8

„Kurzív ritka.”

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A lexikonok adatai szerint a magyar hivatalos lapnak, a Budapesti Közlönynek első száma 1867. február 20-án jelent meg *Salamon Ferenc* szerkesztésében. Ezekben a nagytudomány művekben arról nincs szó, hogy történt-e azóta valami változás a lap formáján, szerkesztőség módjában, de ha történt is, kétségtelen, hogy a leggyökeresebb változással most állunk szemközt, ami már minden egyébtől függetlenül is feltűnő jelenség, miután ez a megszontosodott intézményünk szemmel láthatóan, merően ragaszkodik régi szokásaihoz és hagyományaihoz. A meglepő újítást a Budapesti Közlönynek Országgyűlési Értesítő című mellékletében sikerült felfedeznünk és pedig ott, ahol *Széchenyi Aladár* grófnak szombaton elhangzott főrendiházi beszédét közzé. Ez a melléklet tudvalevően azért van, hogy szószerint és válogatás nélkül adja a törvényhozás mindkét házában elmondott beszédeket, közölje pedig megjegyzés és a nélkül, hogy a beszéd elhelyezésével, szedésével bármilyen különbséget tenne közöttük. A melléklet elejétől-végig úgynevezett borgisz-szedés és e tekintetben nem kedvez senkinek, a miniszterelnöknek sem. Így volt ez eddig, azonban a vasárnapi szám mindenek nagy meglepetésére abban a kedvezésben részesíti a főrendiház ellenzéki szónokat, *Széchenyi Aladár* gróft, hogy beszédének a kormányt és a hadvezetőséget támadó részét megkülönböztető szedéssel adta ki. A beszéd mintegy két hasábra terjed, azonban a borgisz-betűk egyhangú gyöngyfűzérét két helyen is megszakítja az eltérő, úgynevezett kurzív-szedés. A betűszedésnek ez a módja az, mellyel az újságok valamit kiemelni, feltűnővé akarnak tenni. A hivatalos lap *Széchenyi* gróf beszédének a következő két kijelentését tartotta érdemesnek arra, hogy a különleges szedéssel felhívja rá a figyelmet:

Felelősségre vonhatom azonban a magyar királyi kormányt, a melynek, szerintem, tudnia és ismernie kellett volna egyrészt a hadvezetőség szándékait, másrészt a hadvezetőség révén az ellenzéknek szándékait.

Sem a hadvezetőség sem a tisztelt kormány kellően tájékozva, kellően informálva nem voltak és azt hiszem, hogy most ebben a pillanatban bosszulja meg magát az a bizonyos, annak idején bőven szóvá tett és megtámadott követi jelentés.

Nem tudjuk, hogy ez az újítás állandó lesz-e az Országgyűlési Értesítőnél, vagy sem, továbbra is vállalja-e azt a felesleges fáradságot, hogy válogasson a beszédekben és amit fontosnak, érdemesnek tart, azt a szedés révén kiemelje és feltűnővé tegye, mint ahogyan a napilapok cselekszenek. Az sem lehetetlen, hogy ezuttal, valami szokatlan véletlen játszott közre, mert hiszen épen az idézett két kijelentés olyan, hogy nem szorul a különleges tállásra. Elég feltűnő azok magukban is és elég figyelmet keltettek már a hivatalos lap megjelenése előtt.

Kinevezés. A hadsereg Rendeleti Közlönye írja, hogy a király *Fischer Arpád* dr. 61. gyalogezredbeli címzetes őrmestert, baltónyai ügyvédet, főhadnagy hadbíróvá nevezte ki.

Két román zászlóalj pusztulása Orsovánál.

(Aradra érkezett szemtanúk az aldunai harcokról.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Napok óta, mióta az álnok szövetséges ellenségeinkhez csatlakozott, az Aradi Közlöny naponta hoz részletes tudósítást erdélyi menekültekkel folytatott beszélgetésekről, hogy lapunk olvasó közönsége tiszta képet nyerjen új ellenségünk jól előre elkészített vakmerő támadásáról. A határvonal városainak meneküléséről részletes beszámolót nyújtottunk, hogy láthassák, mennyire ravaszul s milyen ocsmányul akarták a románok határvárosaink nyugalmas, békés lakosságát meglepni. Orsova közönségének meneküléséről ma mondott el hiteles részleteket az Aradon járt Freiler Ferenc orsovai gyógyszerész, aki egy magasabb rangú állami tisztviselő társaságában érkezett ide. Munkatársunknak alkalmá volt velük beszélgetni. Menekülésüket és az Orsova környéki harcokat a következőkben mondták el:

— A román hadüzenetről mi is vasárnap este értesültünk, mielőtt természetesen bárhol is elkészültünk volna rá. Vasárnap este békés és nyugalmas volt Orsova képe. Este, mikor a moziból kitódult a közönség, akkor terjedt el a hadüzenet híre. Mindenki hazament és nyugodtan tért pihenőre és az éjjel minden esemény nélkül telt el. Hajnalban azonban három óriási dörrenésre ébredt az egész város lakossága, de csakhamar kiderült, hogy nincs nagyobb baj és egy pionirhadnagy a bodicai vasúti hidat és az átjárókat robbantotta fel. A robbantások sikerültek, de a román tüzérség nyomában a robbantás után megkezdte az Orsovától délre fekvő állások bombázását. A hatalmas robbanások megrázkódtatták az egész várost, de mindenki nyugodtan várta az elkövetkező eseményeket. Hétfőn reggel megérkezett az alispán, aki intézkedett a határmenti községek kiürítése érdekében. Orsováról azonban ezen a napon még csak igen kevesen mentek el. A város ugyanis nem volt veszélyeztetve és ez a helyzet hétfőről keddre virradó éjjelen még javult. Az éjszaka folyamán ugyanis az Orsova környékén elhelyezett csapataink megtámadták Koramnik és Tutás községei között levő román állásokat és a támadás kitűnően sikerült. Hőseink két román zászlóaljat teljesen megsemmisítettek és kedden reggel csapataink parancsnoksága száz embert kért Orsova polgári hatóságától, hogy a rengeteg román hullát elmentessék. Ezért aztán még kedden sem rendeltek el Orsova kiürítését. Az állami hivatalokban összehajtották a szükséges dolgokat, azonban a hatóságok még nem kaptak engedélyt a menekülésre. Szerdán reggel nyugodtan és lassan kezdte a közönség elhagyni a várost. Sietés és kapkodás nem volt, mert hisz erre nem volt szükség. Román csapatokat még ezen a napon sem lehetett látni a közelben. Péntek reggelre azonban nagyrészt kiürült a város és délben kapták meg a köztisztviselők is az engedélyt az elutazásra. A Dunán késsen álló uszályokon hagytuk el Orsovát, mely ekkor már egészen üres volt s az üzletek zárva voltak.

Péntekig Orsova keveset láthatott a háborúból. Csütörtökön ugyan hat gránát esett Orsovára, de ezek semmi kárt nem okoztak, csak egy szolgát szakított darabokra az egyik. Az egyik gránát a városban elhelyezett municióraktár előtt robbant fel, egy másik a honvéd kaszárnya udvarán csapott le és egy harmadik a Széna utca közepére esett, de szerencsére

ebben a pillanatban senki sem járt arra. A többi három a külváros lakosságát riasztotta meg. A tulajdonképeni harcok Orsova közelében a bombázás után, csütörtökön kezdődtek meg. Még a gépfegyverek kattogását is lehetett hallani a városban. Tüzereink az Allion hegyről és Adakaleh szigetéről bombázták a román állásokat. Ezekben a harcokban pénzügyeink is hősiességgel harcoltak. Vodisa előtt vissza is verték az ellenséget, mely péntekig sehol sem tudott sikert elérni.

Nagyszeben mellől Aradra érkezett távirat. (Erdélyi adóhivatalok működése Aradon.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az aradi törvényszék folyosóján a délutáni órákban sohasem volt olyan mozgalmas élet, mint most. A törvényszéki elnök szobája előtt kis csoportokban áldogálnak, intézkedéseket, táviratokat várnak. Nagyszeben... Brassó... városnevek röpködnek a levegőben. Türelmetlen panaszok: Kevés a pénzünk. — Nem sokáig futja. — Még mindig nincs intézkedés a fizetés kifizetésére.

Tegnap óta megszorodtak a menekültek, akik a törvényszéken találtak hajlékot. Több királyi törvényszék és járásbírósi bírói és tisztviselői kara érkezett meg Aradra.

Már kedden megkapták az állami hivatalok az utasítást a csomagolásra. Csütörtökön a törvényszék összes iratait két vagonban elszállították Aradra. Ez szombaton érkezett meg. Követte a törvényszék személyzete, akik kevés kivétellel mind Aradon vannak.

A menekültek legnagyobb részét a törvényszék épületében levő üres helyiségekben helyezték el, más részük a városban a hatóság által kijelölt lakásokban van. Ugyancsak itt vannak már az aradi ügyészség fogházában az átszállított rabok is.

A törvényszékek egyelőre még nem működnek, de felmerültek már tervek arra nézve, hogy a hivatalok folytassák működésüket és egyes tárgyalásokat megtarthatnának. Felmerültek tervek arra nézve is, hogy a különböző városokban levő megüresedett helyeket töltsék be a menekültekkel.

Érdekesnek találjuk megemlíteni, hogy a szerdahelyi királyi járásbírósi táviratilag tudatja a nagyszebeni törvényszék elnökével, hogy visszatértek Szerdahelyre és folytatják működésüket. Szerdahely Nagyszeben környékén van.

Az aradi adóhivatalban eddig Nagyszeben, Petrossény és más város pénzügyi hivatalai érkeztek meg. Valamennyi hivatalnak a pénzüket hiánytalanul sikerült magukkal hozniok, az iratoknak azonban csak egy részét. Jelezve vannak még Vajdahunyad és Hátszeg pénzügyi hivatalai, akik eddig még nem érkeztek meg.

A fent említett adóhivatalok személyzetének legnagyobb része az aradi pénzügyigazgatóság épületében tartózkodik. Ezek folytatják működésüket annyiban, hogy a saját tisztviselőiknek folyósítják az illetményüket. Így a pénzügyi tisztviselők a fizetésük kifizetésében nem szenvednek hiányt, ellenben igen is a más

reszortbeliek. Az aradi pénzügyigazgatóság még nem kapott hivatalos megbízást, hogy azokat kifizethesse. Reméljük, hogy ezek a zavarok mihamarabb elmúlnak.

Németország

a magyarok mellett áll.

(Schiffer pártvezér nyilatkozata.)

— Távirati tudósítás. —

Berlin. Hogy a berlini politikai köröknek az új hadieseményekre vonatkozó véleményéről tiszta képet festhessen, egy magyar ujságíró megkérte Schiffer birodalmi gyűlési képviselőt, a nemzeti-liberális párt ismert vezérét, mondja el nézeteit. Schiffer titkos tanácsos a következőket mondotta:

Elsőben is megállapítható, hogy minékünk bizonyos hasznunk van abból, hogy Románia csak most avatkozott bele a háboruba. A Romániából való gabona és hüvelyes-vetemények behozatalával a múlt évi kedvezőtlen termés utolsó nehézségeit is könnyebben leküzdöttük. Most azonban nincs már szükségünk Románia gabonájára, mert eléggé el vagyunk látva.

— Ami Románia támadását illeti, erre vonatkozóan csak azt mondhatom, hogy a legszélesebb körökben is fájdalom tölti el, hogy Magyarország szent földjén, ha mindjárt egészen szűk területen is, ellenség van. Tudjuk azt is, hogy egyes csapatrészeknek visszavonása csak katonai intézkedés, hogy a célszerű védekezés és az ellenségnek mielőbb való kiűzése lehetővé tétessék. Ebben a világháboruban gyakran megeshet, hogy az erők jobb felhasználása végett harcra vonal-megrovíditás válik szükségessé s jó hadvezér, helyesen felismerve az ő nagyobb céljait, sohasem fog attól vonakodni, hogy az ellenségnek kisebb előnyöket engedjen át, hogy azután teljesen megverhesse és elpusztíthassa. Erre Hindenburg már adott példát és ezért mi azt reméljük, hogy a háború Erdélyből hamarosan román földre tevődik át. Számítunk a magyar hadak sokszor kipróbált vitézségére, a keitős monarchia bevált ellenálló erejére s valamennyi szövetséges tetterős támogatására. Németország ott áll és tudom, hogy Bulgária a Romániával való háborúra is jól el van készülve. Tudom, hogy egész Bulgária ég az ősi ellenséggel való leszámolás vágyától és ámbár Bulgária igen jól ismeri s nem kicsinyli az új balkáni háború veszedelmeit, minden bolgár biztos a győzelemben.

— Ellenségeink biztosak lehetnek a felől, hogy mi céltudatosan operálunk. Hogy közben nem válik-e egyre jobban szükségessé, hogy az egységes harcra mellett a szövetséges hadseregek vezetését is egységesebben kiépítsük, ez olyan kérdés, melyet csak fölvetni kívánok, de nem megvitatni. Hindenburg neve ma már több a programnál: már fel sikert jelent.

— Nem szabad elfelednünk, hogy a világháború ebben a percben minden népnek nagy lelki erőpróbája. Könnyű-ujjongani a győzelem napjaiban, de kitartani csak olyan nép tud, a melynek olyan erős az akarata és célja, mint a miénk és szövetségeseinké. Ezért ellenségeink soha sem lesznek abban a helyzetben, hogy minket legyőzzenek. Magyarország soha se feledkezzék meg erről az igazságról és legyen biztos a felől, hogy Németország minden hatalmával és erejével támogatni fogja új, vagy jobban mondva ősi ellenségének elpusztításában.

Szebenben szeptember elsején.

(A város főorvosának elbeszélése.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Grundhart Károly dr. Nagyszeben városi tisztii főorvosa, aki csak szeptember elsején hagyta el egy fiakker segítségével Nagyszebenben, beszélte el munkatársunknak a következőket:

Szerdán, augusztus 30-án délután 3-tól 7 óráig a város, a kiserdő, a Sellenberg és Nagydisznód közötti térségen esata volt. Két óraker az ágyudörgés és a puskaropogás, mintegy várszűtésre, elhallgatott.

Szerdáról csütörtökre virradó éjjel csapatunk a városon keresztül a legnagyobb rendben visszavonultak északi irányban. Csütörtökön a városban csak egyes valószínűleg visszamaradt katonákat lártunk. Csütörtökön a polgármester felszólítására mindenféle fehér zászlókat tüztek ki. A hangulat nagyon nyomott volt s ez ilyen körülmények között természetes is. A „Bretter-promenádon“ csütörtökön délelőtt számos hivatalos személyiség gyülekezett. A többek között Dörr polgármester, Schullerus evangélikus lelkész, Simonis főkapitány, Hochmeister tanácsos, Schuller megyei főorvos és az ottmaradt lakosság előkelőségei közül Jukkeli, Borger, Préda dr. ügyvéd és Billes kereskedő, rajtuk kívül több román lelkész is, hogy az ellenséges csapatok bevonulására várjanak. Délig azonban ezek nem jelentkeztek. Ekkor Borger, Préda dr. és Schuller főorvos fiakkeren Nagydisznód felé indultak, melyet a román csapatok már megszálltak, hogy megvizsgálják, hogyan áll a dolog. Késő délután tért vissza Borger egyedül, s jelentette, hogy megjelentek a román csapatok parancsnoka, egy ezredes előtt, aki őket barátságosan fogadta és kikérdezte, hogy császári és királyi katonaság van-e még a városban. A parlamentáris biztosítására kijelentette a parancsnok, hogy a román csapatok szombaton fognak a városba bevonulni. Addig Préda dr.-t Nagydisznódon visszatartották. Borger azt tapasztalta

Nagydisznódon, hogy a román csapatok ott kifogástalanul viselkedtek és a lakossággal szemben barátságosan jártak el. Petri főjegyzőt eleinte, mint tuszt fogva tartották, később azonban szabadon bocsátották.

Grundhart dr., amint említettük, pénteken reggel egy fiatal román ügyvéd kíséretében elhagyta a várost és kocsin Schellenbergig ment, hogy onnan vonattal Budapestre utazzék.

Nagyszebenben a fentnevezettek kivül még a következő ismert személyiségek maradtak: Drotlef J. volt polgármester, Seraphin Gy. kereskedő, Schieb főszolgabíró, Phalz D. erdőtanácsos, Schuszter városi lelkész, Lüdecke Ernő, Kwanka vendéglős, Lisszai igazgató, Moršcher droguista, Kais tanító, két római katolikus káplán s néhány román notabilitás. A román intelligenciának nagy része és a paraszt lakosság elmenekült. Egy néhány előkelő románról elterjedt célzatos híresztelés valótlan. Valótlanok, vagy legalább is erősen túlzottak a fosztogatásról szóló híresztelések. Mindössze arra szorítkoznak ezek, hogy a Kigyó-utca egynehány házába betörték és 20 nyulacsát, melyek anélkül is halálra voltak ítélve, ellop-tak. Ezenkívül csütörtökön délelőtt a csőcselék, nagyrészt asszonyok, kávé, rizst, lisztet és egyéb készleteket akartak az állomásról és a gyalogsági kaszárnyából elemelni. Előzőleg ezekből a szűkölködő polgárok között sokat kiosztottak, miután mindent nem lehetett megmenteni és elrejtetni.

Grundhart dr. kísétfje szerdán délután egy elfogott román vadással beszélt s attól megtudta, hogy a románok a vöröstoronyi harcokban igen nagy veszteségeket szenvedtek. A mi csapataink vesztesége ezzel szemben nagyon csekély volt.

Csütörtökön délelőtt a román előőrsek a magaslatokon voltak Nagydisznód és a város között.

Arad a menekülőkért.

(Éjjeli munka az üdítő állomáson. — Ingyen levelezőlap a menekülteknek. — A községek adakozásai.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A társadalom megmozdult és teljes erejével támogatja a szerencsétlen menekülőket. S ha az akciók nem is kezdődtek meg a kellő időben, de még mindig nem késő.

Az állomásépület előcsarnokában plakátok, rajtuk hatalmas betűkkel „Erdélyi menekültek“. Az aradi butorkészítő iparosok szövetezete és a lábbeli, cipőfelsőrész-készítők szövetezete felhívja a szakmabeli menekültek figyelmét, hogy helyiségükben munkára jelentkezzenek.

Budapest város polgármesteri hivatala ma levelezőlapokat küldött Szemere Kálmán állomásfőnökhöz, hogy azokat a menekülők között ossza szét. A levelezőlap a „Vörös-Kereszt Tudósító“ irodának van címezve, rovatokra beszerelve, amely a menekülők nyilvántartására szolgál. A kékszíni levelezőlap ott van minden hölgy kezében, akik az érkező vonatok menekültjeinek azonnal kiosztják.

Meg kell említenünk az Arad környéki községek áldozatkésztségét, ahonnan szeker-számra hozzák az élelmiszereket az üdítő állomásra. A mai nap folyamán Fakert és Zimánd községek hoztak nagyobb mennyiségű élelmiszert. Ugyancsak a mai nap folyamán folytatta eddigi adakozását Leopold Zsigmond és Faragó Gyula.

A kétfőről keddre virradó éjjel hatalmas munka volt a pályaudvaron. Hajnali három óraker egy 85 vagonból álló menekülő vonat érkezett, mintegy 4000 menekülövel. A hatalmas vaggonsort három részre kapesolták szét, hogy az élelmiszerek kiosztása könnyebb legyen. Csak ennek a vonatsnak menekültjei között 800 liter tejet, 400 liter teát, 8 métermázsza kenyéret és 3000 liter gulyást osztottak ki.

Az üdítő állomás személyzete egész éjszaka folyamán talpon volt reggelig.

A buzgó hölgyek Vásárhelyi Janka elnökne vezetésével a következők voltak: báró Neuman Alfrédné, Barra Gyuláné és leánya, Schreier Viktorné, Vörös Magda, Tenner Józsefné, Szenes Lici, Zubor Andorné, Pick Anna, Zádor Imréné.

Kint voltak továbbá: Kintzig János főispán, Jegessy Károly dr. városi főügyész, Lukács István dr., főispáni titkár, Gutzjahr Mihály, Zubor Andor, Tisch Mór dr. főorvos és Stauber Andor dr.

A társadalom megmozdult tehát és nemcsak érdeklődéssel kíséri, de jölelkü adakozással is támogatja a menekülőket és enyhíti a helyzetükön. Folytassuk tovább e munkát és áldás lesz rajta — a halálval teli emlékezet a menekülők szívében — és ennél szebb és maradandóbb nincsen.

Az erdélyi menekültek segélyezésére Arad város főispáni hivatalába ma a következő adományok folytak be:

Deresényi Etelka 5, özv. Vasváry Kálmánné 10, Bohus Lajos báró 100, Nachtnébel Odön és neje 40, Göcsey Emilia 5, Feldmann János 10, Az aradi kir. tanf. aradv. és aradvárn. tanítóság 200, Szathmáry János 20, Szathmáry Ilonka és Erzsike 10, Tüdös Béla 20, Horovszky Pál 10, Schoor Lajos 20, L. I. 20, Szilárd Győző 10, Zinner Béla 20, Jakabffy Lajos 50, M. B. 5, Elemér Gy. 2, Rényi Miklós 10, Barkó Ferenc és neje 20, Faragó Rezső 20, Péntes Akos 10, özv. Gillhuber Szilviuszné 10, Färber nővérek 60, Kalász János 50, özv. Blazovitsné 10, Mayer és társa 20, Fodor és Reisinger mérnökök 400, Robitsek Gusztáv dr. 20, Fetter Géza 10, Földes Kelemen és neje 200, özv. Lövinger Ignác 20, Fábán Margit 20, özv. Fábán Lászlóné 50, Stern Cecilia 20, Gerő Mór dr. és családja 40, dr. Lövy Mihályné Borosbesbes 20, Deutsch Arthurné Pusztatöviskes 40, Gerő Gyula 10, B. M. I. Muszka 10, Mihály és. Bruckner 30, Resetarits Lajosné 20, Tomb Kálmánné 10, Singer Izrael 40, özv. Reiniger Samuné 100, Zucker Ferencné 20, Zucker Rózsi 10, özv. Tóth Pálné 10, Kapp Antalné 2, Frint Sándor dr. 10, Nyáry Testvérek 50, Müller József 100, özv. Müller Józsefné 100, Kossuth asztaltársaság 100, Steczl Adolfné Hortung Klárka kasszora megvált. 10, Seculus Sebő 5, Grünfeld Ilonka 3, Máv. aradi fűtőház mozdonyvezetői gyűjt. 100, Gaál Jenőné 50, Kaufmann Lajos és társa cég 50, Schuler Károly máv. ellenőr 10, özv. Herczog József 20, özv. Petrovsky Károlyné 10 korona.

Kérem a közönséghez: Napról-napra számtalan erdélyi menekült érkezik Aradra. Szánalmas látványt nyújt a menekülők hatalmas serege, mikor sirva kérnek valamit enni, vagy valami ruhafélé, mert semmit sem tudtak megmenteni az ellenség vad dühe elől, mint életüket és azt, ami rajtuk van. Az „Aradi Növédelmi Hivatalba“ is igen sok szegény menekült jön, kiknek a rajtuk levő vékony kis ruhán kívül semmijük sincs és tiszta ruhát kérnek. A hivatal vezetősége azokból a ruhákból, mit eddig összegyűjtött, kiosztott közöttük, de sajnos ez mind kevés. Arra kérjük tehát azokat a jószívü embertársakat — kik megtudják érteni mi az otthagyni az otthont, mindazt, ami kedves, az egész vagyont és napokon keresztül a zsufolt vonaton menekülni, hogy életüket, mi a legdrágább, megmentésük — ha van felesleges ruhaneműjük, akár fehérnemű, akár felső ruha, juttassák el a „Növédelmi Hivatalba“ József főherceg ut (Maresch mellett) délelőtt 9—12-ig, délután 4—7 óra között, hogy a szegény menekültek között kioszthassuk. Pénzbeli adományt ujabban a következők küldtek: Kutí Gyuláné (Kovácsi) 30 korona, Kopp Erzsébet 5 korona, Gersy József és neje 40 korona, Reinheimer Gyuláné 20 korona, Nyári Vilmosné 10 korona, melyekért halás köszönetet mond a hivatal vezetősége.

Megirta az Aradi Közlöny, hogy Grün Nándor főkapitány az Aradra érkezett Erdélyrészi menekültek eleimezése tárgyában a tegnapi napon hivatalában értekezletet tartott. Az eleimezésre az alábbi vendéglősök vállalkoztak az itt megjelölt árakért. Fehér Kereszt: Egy ebéd menü 3 korona, egy vacsora menü 3 korona. A Kiskeresztben egy ebéd menü 2 korona 40 fillér, vacsorai sülték 2 korona körítéssel. Vadászker: Ebéd menü, mely áll, leves, hus főzelelkel és tésztából: adagonkint 3 korona, vacsora: husétel főzelek, vagy körítéssel 2 korona 40 fillér. Azon személyek, akik az itt felsorolt étrendet együttesen óhajtkják 5 koronát fizetnek. Pannonia: ebéd és vacsora adagonként 4 korona. Kánya Géza Városi vendéglősnél: ebéd 3 korona, mely áll, leves, sült körítéssel és tésztából, vacsora 3 korona, áll: sült körítéssel, tésztia, vagy sajtból. Porozán Lajos Magyar Király vendéglősnél: ebéd három adag étel 2 korona 50 fillér, két adag 3 korona. Vacsora egy adag kenyérral 2 korona 50 fillér. Mojzes Ferenc: Eötvös utca 2. Ebéd: 3 tál étel 3 korona, vacsora: sült körítéssel 2 korona, étlap szerint választva. Horváth Sándor Vaspálya, Pécskai ut 2. vendéglősnél reg-

geli-kávé 60 fillér. 1 ebéd 3 korona. Vacsora: 2 korona 80 fillér. *Werkmeister Sándor* Fekete Bárány, Boros Béni tér 22. szám alatt: ebéd 3 tál étel 2 korona 20 fillér, vacsora étlap szerint 10 százalékos engedménnyel. *Bozsidár Szvetozár Györgyné* József főherceg ut. 2. Ebéd: 2 korona 10 fillér, vacsora napi étlap szerint, de menekültek részére 50 fillérrel olcsóbb. *Csizmadia Vilmosné* Fábrián utca. Ebéd: áll három tál ételből, 1 korona 80 fillér kenyérral együtt, leves, főzelék sülttel és tészta. vacsora: tetszés szerint választva 2 korona. Reggeli kávé kenyérral 40 fillér.

Telefonon át végighallgatott gyilkolás.

(A predeáli postamesternő tragédiája.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az Aradi Közlöny-ben László Dezső, a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank galaci kirendeltségének vezetője elmondotta csodás megmenekülését a predeáli vasuti állomásról. Az ő elbeszélése révén lett köztudomású, hogy a románok a predeáli postamesternőt, aki még távirón le tudta adni Brassónak a román hadüzenet megtörténtét, elfogták. A menekülők már annak a borzalmas hírek a hatása alatt utaztak el az alagutttól, hogy a postamesternő a magyar nemzet mártírjává lett. Az értesülés nem volt egész pozitív. Most azonban már sajnos, a hőseink magyar nő galád meggyilkolásának a részleteit is megtudtuk, még pedig egy fültanútól, aki a telefonon keresztül hallotta a gyilkos fegyverek dördülését.

Két határrendőrségi detektív tegnap Békéscsaba földváraon letartóztatott intelligens uriembert kísért Kolozsvárra.

A kolozsvári vonaton egy hírlapírónak alkalma volt az egyik határrendőrrel: Agyagos Istvánnal beszélgetni, aki szenzációsan érdekes és eddig még nem ismeretes részleteket mondott el Tutsek Karolin predeáli posta és távirókezelő tragikus haláláról, akit a románok — tudvalevőleg — hivatalos helyiségében megölték.

— Ugy történt a dolog, hogy a román betörés napján Sándor János belügyminiszter hozánk telefonált a határrendőrségre, hogy milyen a helyzet? Jelentettem, hogy itt a legnagyobb nyugalom és rend van, de rögtön megkérdeztem Predeált és haladéktalanul jelentést teszek.

Pár perc múlva felhívtam Predeált, a honnan a központból Tutsek Karolin kisasszony jelentkezett.

— Halló! Predeál? Mi újság Önöknél? — kérdeztem. Rémségteljes, feldobáló női hang felelt:

— Jaj! Szörnyű dolog történt!... A románok ránk törtek! Teljesen védetlenek vagyunk!... Isten!...

Ez volt az utolsó, amit a központból mondtak. A következő pillanatban a telefonon keresztül csattogó puskalövés hangját hallottam... rekedten sikoltó, segítségért kiáltó női hangot... tompa zuhanást... Egy pár zürzavaros kiáltást... dübörgést, mintha székkeket, asztalokat borítottak volna fel... Még néhány puskalövés...

— Halló! Halló Predeál! — kiabáltam a telefonba, de már nem válaszolt senki. Mélyszeges, dermedt csönd támadt.

Azonnal jelentést tettem a dologról a belügyminiszter urnak és másnap mi is megtudtuk, hogy a románok meggyilkolták a predeáli postakezelőnőt, aki ott az irodájában, kötelessége teljesítése közben, tragikus női halált halt!

Elfogadta a görög király az entente követeléseit.

— Távirati tudósítás. —

Rotterdam. A Rotterdamsche Courant jelenti Londonból: Konstantin király kijelentette az entente követelések, hogy most már kész Görögország politikáját megváltoztatni.

Genf. A Petit Journalnak jelenti Athénből: Az entente-követek tárgyalnak a királylyal, Görögország 180 millió kölcsönéről, területének biztosításáról, területi engedményekről és a görög hadsereg teljes felszereléséről.

Hága. A Times jelenti Athénből: Holnap a király elnökletével nagy politikai tanácskozás lesz. Venizelosz ezen a tanácskozáson nem vesz részt, mivel a király semmi körülmények között sem akar Venizelossal dolgozni. A tárgyaláson részt vesznek Zaimisz, az összes görög miniszterek, a görög vezérkar főnöke, az entente követek és a szaloniki-i entente hadsereg vezére. Általános az a vélemény, hogy Görögország politikája radikális változások előtt áll.

London. A diplomáciai körök biztosra veszik, hogy a király politikai tanácskozás után hajlandó lesz az entente követeléseinek teljesítésére. Erre vall különben az, hogy az entente követek legutóbbi kihallgatásakor a király őket a legszívélyesebben fogadta.

Berlin. Görögország az ententétől területi integritást és Kis-Ázsiában való engedményeket kér. Ezenfelül szabad kezet szor-Epiruszban, hogy Itália ne háborgathassa. Azt hiszik, hogy Duzmanisz és Malasza táborno-

kok, noha Venizelosznak ellenségei, háboru esetére mégis átvannék a főparancsnokságot, mert a hadsereg Moszkopuloszban nem bizik. Athénben azt vélik, hogy a király a végső percekben a hadsereg élére áll és ez esetben tisztázni kellene Sarraillel való viszonyát, mert a királyt nem rendelhetik Sarrail alá.

Genf. Athénből jelentik: Szalonikiban egy portugál tüzérsztagot szállítottak partra. Szalonikiban legközelebbre tizenötezer portugál megérkezését várják.

Milanó. A Secolo jelenti Athénből: A tévedésből letartóztatott román katonai attasét szabadon bocsátották. A román katonai attasét és a követségi titkárt visszahívják Bukarestbe. Athénben különben teljes nyugalom van.

Berlin. Szalonikiból jelentik, hogy a királyi csapatok megtámadásakor minden üzletet, irodát bezártak. A napot ünnepként ülték meg. Egész Görögországban a legnagyobb zavarak uralkodnak.

Luganó. Hivatalos körökben beszél, hogy Nikita a frontra utazott, hogy Szerbia és Itália között az Adria kérdésben felmerült ellentéteket elsimítsa. Remélik, hogy utja sikerrel fog járni.

Berlin. Az itteni görög követség teljesen tájékozatlan. Napok óta elmaradnak Athénből a helyzetről felvilágosítást nyújtó sürgönyök.

Elfoglalták a bolgárok Dobricot.

Távirati tudósítás.

Szófia, szeptember 5. A bolgár vezérkar szeptember 3-iki kelettel jenti: A macedóniai arcvonalról nem jelentenek változást a helyzetben. Az egész front mentén kölcsönös tüzéségi, helyenkint pedig puskatüzelési élénk tevékenység fejlődött ki. Az Ostrovo tótól északra és a Loglenica völgyben, ahol néhány gyengébb támadást tüzeléssel visszavertünk, az ellenséges flotta lövöldözött a Kavallától északra levő erődítéseket. Az ellenséges légi járművek bombákat dobtak Taravo és Haznedar falvakra, valamint az angistai pályaudvarra. A helységek több lakosa, köztük nők és gyermekek, életüket veszítették, mások megsebesültek.

Az északi fronton tegnap, szeptember 2-án hadseregeink a Dobrudsa egész szélességében átlettek a határt és előretolt ellenséges osztagokat erőlyesen visszaverték. Hurt-Neinar irányában előnyomuló hadseregeink megszállták ezt a pontot. Döntő ütközet után, melyben 165 közembert és 2 tisztet elfogtunk, az ellenség megfutamodott. Mintegy száz halott és nagymennyiségű puská és felszerelési tárgy maradt a csatatéren. Egyik hadoszlopunk megszállta Akkadonlar városát. Az előnyomulást az egész vonalon folytatjuk. (Miniszterelnökség sajtóosztálya.)

Genf. A „Petit Parisien“ írja: A bolgár hadüzenet után az oroszok és románok a bolgár határt nem erősítették meg és felkészületlenek voltak. Ennek a legjobb bizonyítéka, hogy

Dobricot, a fontos vasuti csomópontot a bolgárok egy könnyen megszállhatták.

Genf. Lyoni jelentések szerint Franciaországban nagy csalódást okozott, hogy Sarrail expedíciója nem gátolhatta meg a német-bolgár haderőket Románia megtámadásában.

Szófia. A legtöbb lap meglepéssel nyilatkozik a Románia ellen való megtorló lépésről.

A félhivatalos Narodni Prava írja: A legnagyobb gonosztevő Románia. Hadserege, amely csak asszonyok és gyermekek ellen tud küzdeni, meg akarja semmisíteni a bolgár győzelmek gyümölcseit. Hadseregünk a román rablókkal ki fogja egyenliteni számláját és fel fogja szabadítani a rabigába hajtott Dobrudzsát. Szerencésnek érezzük magunkat, hogy egyszer s mindenkorra elintézhetjük rabló szomszédunkat, a ki mint utonálló leselkedett a rablásra. A bolgár katonák biztosítani fogják a szabadságot és a haladást a Balkánon, a hol rablóknak és esküszegőknek nincs helyük.

Az Echo de Bulgarie írja: A diestelen katonai séták Szófia kapujáig ma már a multaké. Egész Bulgária reszket az új perfid ellenség eljárása miatt való megbotránkozásától és keblét fékezhetetlen vas energia duzzasztja. Az összeütközés borzalmas lesz, ezt fogadjuk. A történelem meg fogja mutatni, vajjon egy demokratikus nemzetet legyőzhet-e a székelytelen oligarkia. Bulgária legszebb és legfontosabb órája ütött. A sorsa a csatatereken együtt dől el Európa történelmével. Bulgária megteszi kötelességét, bizva ügye igazságában. A román hadseregvonás eltűnt.

LEGUJABB.

Reggel 3 órakor érkezett jelentés.

Róma. A „Giornale d'Italia”-nak jelentik Pétervárosból: Az entente 1915 tavaszától kezdve folytatott tárgyalásokat Romániával, amelyek mind élénkebbé váltak, amint az oroszok katonai helyzete megjavult. A megállapodást augusztus 4-én írta alá Bratianu az entente-követekkel egyetemben, mely szerint Romániát kötelezte, hogy a hadműveleteknek a szaloniki-i fronton való megindulását követő második hét letelével beavatkozik a háborúba. A megállapodást a király aláírta, majd Bratianuval nyaralni mentek, hogy a központiak gyanakvását enyhítsék.

Páris. Bukarestből jelentik: A román király Brassóban tartózkodik és Bratianuval tárgyal, a kormány újjaszervezéséről.

Hága. A bukaresti holland követ

azt táviratozta a monarchia hágai konzulátusának, hogy az osztrák-magyar követségnek személyzete jól érzi magát.

Budapest. Sajtóhadiszállás. A román hivatalos jelentés harmadikáról. Az északi és északnyugati fronton: Élénk harcokkal megszálltuk Borszékot s a várostól nyugatra levő magaslatokat. Négy tisztet és 350 közembert fogtunk el. Háromszék székelyek által lakott részét teljesen megszállottuk. Déli front: Az ellenség átlépte Dobrudza egész határát. Dobrictól délre az ellenséget visszavertük. A harcok még tartanak. Az ellenség ágyuzta Szlautzot és Palazatot. Három hidroplánjuk bombázta Konstanzt. A bombázásnak több halottja és sebesültje volt.

H I R E K.

„Vérés lesz az árulás megtorlása.”

(Dittrich altábornagy nyilatkozata.)

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

A nagyvárad Széchenyi-szálló első emeleti 6. számú szobájának két nap óta érdekes vendégei vannak: Dittrich Károly nyugalmazott altábornagy és családja.

A név nem ismeretlen az aradiak előtt, hiszen csak néhány éve annak, hogy Dittrich Károly altábornagy, aki a polgári társadalomban is osztatlan közszeretetnek örvendett, az aradi háziérezednek, majd az aradi dandárnak volt parancsnoka. Onnan Szerajevóba került várparancsnoknak.

Most már hajlott a súlyosan beteg kegyelmes ur daltás alakja, fáradt és szenvedő és ezeket a fizikai gyötrelmeket még fokozta a legutóbbi napok izgalma és a kiállott fáradtság, mert Dittrich altábornagy két nappal ezelőtt a nagyszzebeni menekültekkel érkezett családjával együtt Nagyváradra.

Az öreg kegyelmes urat ágyba döntötték az utazás viszontagságai.

— Félholtan érkezünk Nagyváradra — mondja az altábornagy. — Harminchat órát étlen-szomjan töltöttünk egy másodosztályú kocsiba szuflva és így: ebben a fallasztó levegőben, amelybe még az éjszaka sem hozott enyhülést, ki sem pihenhetünk azátelt izgalmaikat, amelyeket csak fokoztak azok a szomorú képek, melyek központjában voltunk. Siralmas sorsa a menekülésre készülőeknek...

Aztán a román árulásról beszél az altábornagy. Csillog a szeme, amelyekben lelkesedett tekintet gyul ki, amikor azokról az eseményekről van szó, a melyek eredményeként ezrével zudulnak a városon keresztül a menekültek:

— Stratégiai az egész! Csupa pompás hadiesel, amelynek gyümölcsérése csak ezután következik! — mondja a tántorithatlan bizakodás hangján.

— Katonaember vagyok és nem árulhatok el hadititkokat, mert annyit jelentene, ha elmondanám mindazt, amit én látok és amiről megvagyok győződve. De azért szabad mondanom, hogy aggodalomra a legkisebb ok sincs. A hadvezetéség bálosan tudja, mit csinál. Véres és borzalmas lesz a román árulás megtorlása!...

És aki Dittrich altábornagyot hallotta beszélni, azt a rezdülés nélkül való, meggyőző hangot, amellyel a mi fegyvereink két-

segtelen diadaláról beszél s úgy érzi, hogy ennek a hadseregnek az acélos emberfalán halálra zuzza álnok koponyáját az árulás!...

Mennyit ebetük egy berlini egy hét alatt.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

E világháború folyamán a németek szervező tehetsége elsőrendű klasszifikációt nyert. E szervező képesség nem csak katonai ügyekben vált be fényesen, hanem a polgári társadalom minden viszonylatában is. Midőn Anglia megkezdte Németország ellen kiéheztelési politikáját, a németek úgy segítettek a bajon, amint igazi német emberhez illlett: lemondtak az élvezetekről s okosan osztották be készleteiket. Így történhetett aztán meg az, hogy Németország nagy városaiban az árdra-gulás nem érte el a hihetetlen méreteket, jóllehet mindenki megkapja azt, amire szervezőtények fentartása céljából okvetlenül szüksége van. Jellemző a németek okos gazdálkodására az is, hogy, a legdemokratikusabb módon, minden polgárnak egyformán utalják ki hétről-hétre a legszükségesebb élelmiszert-adagokat. A meghatározott résznél többet senki nem kaphat, legyen akármilyen magasrangú is az illető.

Berlinben szeptember 4-ikétől 10-ikéig minden személy a következő mennyiséget kapja: 250 gramm húst, 90 gramm vajot (az alapos német adminisztráció e tételnél zárjel között megjegyzi, hogy a papír nem számít bele a 90 grammba.) Kenyeret és lisztet a háború kezdetétől fogva egyenlő mértékben s ezen e hét sem változtatott. 375 gramm cukrot (két hétre); 9 font burgonyát és 1, mond egy tojást, tejet pedig két litert.

Ez adagolásokat pontos kémiai és fizikai mérlegelés után, előkelő orvostanárok konferenciáján állapították meg. Ime így kevésre van szüksége az embernek ahhoz, hogy erejét megtarthassa és ezzel az erővel győzzön!

— Imaszék bérbeadási hirdetés. Az aradi izr. hitközség előjárósága közhírre teszi, hogy a zsinagógai templomúlések bérbeadása a temploméptől I. emeleti jegyzői irodában f. évi szeptember hó 10-én veszi kezdetét és naponta d. e. 9-től 12-ig és d. u. 3-tól 5 óráig folyik. A régi bérlők elsőbbségi joga bezárólag f. évi szeptember hó 20-ik napjának d. e. 12 órájáig tartatik fenn.

— Felhívás. Minthogy városunkban nagyobb számban időznek menekült tanfériak, tisztelettel kérem Arad városa tanárait, sziveskedjenek kártársaink érdekeinek támogatása céljából szardán, szeptember 6-án délelőtt 11 órakor az Aradvárosi Felső Kereskedelmi Iskola gyűléstermében tanácskozásba gyűlekezni. Somogyi Gyula dr.

— A nagyszzebeniekhez! Nagyszzeben vármegye alispánja a tisztikarral együtt eltávozott már Zomborba. Azonban egy kirendeltség Mangesiusz Zsarmand szebenvármegyei árvaszéki

elnök vezetése mellett még három napig itt marad, hogy az esetleg még jelentkező menekülteknek a szükséges felvilágosításokat megadják.

— Eltölt árdragítók. A szabadságtéri piacról ma egy rendőr két asszonyt állított Weil Károly dr. rendőrfogalmazó, rendőri büntetőbíró elé maximális ár túllépése miatt. A két asszony: Kómives Józsefné négy zsák lisztet és Katona Jánosné egy zsák lisztet hozott be Magyarpécskáról. Az asszonyok a lisztet, mely piszkos, korpával kevert volt, literenkint kilenven fillérért adták el, ami különként 1 korona 80 fillérnek felel meg, holott a maximális ár 41 fillér. Weil Károly dr. ezért Kómivesnét, aki a hatósági ár túllépése miatt egyszer már volt büntetve, öt napi elzárásra és harminc korona pénzbüntetésre és Katona Istvánnét pedig harminc korona pénzbüntetésre ítélte.

— Antikvár hangjegyek Kerpeincél. 3547

El kell halasztani a tanév kezdetét.

— Az Aradi Közlöny tudósítójától. —

Az iskolai év kezdetével ezer és ezer szülő gondja növekedett meg, különösen a mai zárvanos időkben. A városban lakó tanítató szülők számára ez a gond még csak elviselhetővé válik, hiszen nem kell elválniok gyermekeiktől, nem kell a menekülőkkel amugy is megtömött városokba bezuflni legfélétebb kincsüket, a vidéki szülők azonban ma talán nehezebb szívvel válnak meg gyermeküktől mint bármikor.

Azonkívül az iskolai év megkezdése is bizonytalan némiképen. A kultuszminiszter két héttel ezelőtt a parlamentben szeptember 15-re terminálta a tanítás megkezdésének idejét, de ez a nyilatkozat a nagyerdélyi menekülés előtt történt. Ma már az erdélyi iskolák egy része meg sem kezdheti a működését s a székelyföldről s Erdély déli határától elmenekült tanulók ifjuság kénytelen lesz egyelőre más városokban folytatni vagy legalább is megkezdeni tanulmányát.

A minisztérium még ebben a kérdésben nem intézkedett. Pedig ez nem oly egyszerű dolog, mint amilyennek látszik. Mert a tanítató szülők nagyrésze otthagya vagyonkáját s most bizonyára nincs abban a helyzetben, hogy gyermeke nevelésére kellő anyagi erőfordíthasson. Világos tehát, hogy itt az államnak kell közbelépni s az erdélyi menekült középiskolai ifjuságot megfelelő internátusokban elhelyezni, esetleg ezt a fontos kérdést másképpen megoldani.

A tanítási időnek ilyen körülmények között szeptember 15-én való megkezdése nem igen lehet az iskola, a tanítás, s a nevelés előnyére. Ausztriában, amely a hadszínterekről jóval távolabbra esik, mint Magyarország, hir szerint, fontos pedagógiai és gazdasági érdekek tekintetbe vétele után, az osztrák kultusz-kormány november 1-re határozta el az iskolai év megkezdését. Egy kissé túlzott az osztrák intézkedés, de viszont lehetetlen az, hogy a tanítási idő Magyarországon a mai körülmények között szeptember 15-én megkezdődjék. Alig hisszük, hogy van Magyarországon, különösen az Erdélyhez közel fekvő vidékeken olyan épület, amelyben ma nem menekülők tanyáznak. Hogyan gondolhatunk tehát ezeknek az épületeknek egy-két nap alatt való rendbehhozására, feltéve, hogy az ott tanyázó menekülteknek másutt tudnának ideiglenes hajlékot adni.

A helybeli középiskolákban a felvételi, javító és magánvizsgálatok főigazgatói rendelet értelmében szeptember 7-én és 8-dikán tartanak meg, a beiratásokat 11, 12, 13-án végzik el s 15-én az eddigi terv szerint megkezdik a tanítást. Hívei vagyunk annak, hogy a gyermekek legjobb helye az iskolában van. Eppen azért mindenkor segítségére siettünk az iskolák munkásságának, de a mai viszonyok mellett lehetetlennek tartjuk, hogy Aradon a középiskolákban szeptember 15-én a tanítást megkezdhessék. Lehetségesnek tartjuk, hogy a kultuszminiszter idejében ne rendelkezék s el ne tolja ezt a terminust, legalább addig, amíg a román háború okozta viszonyokról a szülők, tanárok és gyermekek lelkében tisztább kép fog kialakulni. Mert ha megkezdődik is a tanítás, az eredményes most nem lehet. Hiszen mindenki lelkét izgalomban tartják a mostani idők eseményei; fűrészelve, kutatva jár a gondolat egy-egy újabb hir után, amely

megnyugvást szerezzen az aggódó léleknek. Még ha gazdasági okok nem is szólnának a megnyitás ellen, a lelkiállapotoknak ez a túlfeszített izgalmra követelné, hogy a tanév megkezdését elhalasszák.

A tanítató szülők mindenesetre jól teszik, ha gyermekük elhelyezéséről már most gondoskodnak s nyugodtan bevárják a kultuszkománynak azt a rendeletét, amely az iskolai év megkezdését pár héttel eltolja s amely rendelet, azt hisszük, már nem késhet sokáig.

Budapest. Fővárosi tudósítónk táviratozza, hogy a napokban a vallás és közoktatásügyi miniszter ur rendeletben fogja tudatni a k. tankerületi főigazgatókkal, hogy a tanév megnyitását valamennyi középfokú tanintézetben és polgári iskolában október 1-re halasztotta el.

KÖZGAZDASÁG ÉS KÖZLEKEDÉS.

— Szabad a tengeri vásárlás. A földművelésügyi miniszter 84.200—916. számú rendeletével a 1900—1916. éln. számú rendelet 1. §-ának hatályát 1916. évi szeptember hó 1-től kezdődőleg Baranya, Bács-Bodrog, Békés, Csongrád, Fejér, Hajdu, Jász-Nagykun-Szolnok, Pest-Pilis-Solt-Kiskun, Semogy, Szabolcs, Szatmár, Tolna, Torontál, Veszprém vármegyék, továbbá Baja, Budapest, Debrecen, Hódmezővásárhely, Kecskemét, Pancsova, Pécs, Szabadka, Szatmár-Német, Szeged, Székesfehérvár, Ujvidék és Zombor szab. kir. városok területére is kiterjed. A fenti határnaptól kezdve tehát 1915. évi termésből származó tengerit nemcsak a haditermény részvénytársaság, vagy annak részére bizományosai, hanem saját gazdasági részére takarmányozási, hizlalási és háztartási szükségletre kizárólag és közvetlenül a termelőtől, annak szabad rendelkezése alatt álló készletéből más is vásárolhat, fent felsorolt törvényhatóságok területén.

TANÜGY.

(—) A kereskedő tanonciskolai tanulók beiratása, mint illetékes helyről értesülünk, igen lassu tempóban folyik. Ugylátszik, a kereskedő főnökök figyelmét elkerülte a tanonciskola igazgatóságának közlése, mely szerint a V. k. miniszter 93000/1916—VII. e. sz. rendeletében megállapítja, hogy kivétel nélkül minden iskolaköteles kereskedő tanuló köteles az iskolába beiratkozni, tehát az is, aki az iskolába járás kötelezettsége alól esetleg felmenthető lesz. A hivatkozott miniszteri rendelet kimondja még azt is, hogy a tanítás a rendes időben kezdendő meg. Ez okból Aradon a kereskedő tanonciskolában a tanítás a beiratkozottak számára vaió tekintet nélkül szeptember 9-én kezdődik. Amely tanuló addig nem beiratkozott be, annak főnöke ellen az I. fokú iparhatóság fog eljárni.

A szerkesztésért felel:

Rudnyánszky Endre távollétében:
Stauber József.

NYILTÉR.

(Az ezen rovat alatt közöltékért nem vállalunk felelősséget.)

ARADI KÖZLÖNY

1916. évi szeptember hó 1-től új előfizetést nyitottunk az Aradi Közlöny-re.

Előfizetési árak:

Helyben:

Egész évre	28 K. — fill.
Fél évre	14 " — "
Negyed évre	7 " — "
Egy óra	2 " 40 "

Vidéken:

Egész évre	32 K. — fill.
Fél évre	16 " — "
Negyed évre	8 " — "
Egy óra	2 " 80 "

Tessék mutatványszámot kérni.

Oktatás a svéd tornaszatban.

Buzogany emelés, kecces gimnastika, valamint gyógygimnastika. G. akrobatok mutatkozó betegségeknel, továbbá általános gyengésségnél, vérszegénység, idegesség, szívhaj, hátgerinc görbességeknel Skollvre kövérségnél stb. oktatást nyújt gyermekeknek és felnőtteknek.

Neugeboren Erna

Kisasszony, tornatanító. Képesítését nyerte Berlinben. Előjegyzéseket elfogad szíveségből a lap kiadóhivatala. 4788

Burgonya nagy kivitei üzlet Aradon!

Felhívom a burgonyakereskedő urakat Vörös Kereszt korbácaikat katonai élelmiszeri raktárakat, hogy waggontele, lenkent és kőstnyhen jó, egészséges

Uj rózsaburgonya

most érkezett, métermázsánként 28 koronáért, waggonsámra 100 métermázsára 2.500 koronáért náram naponta kapható. Továbbá na

zöldfőzeléket,

vagy bármily

gyümölcsöt

Összetanak venni, forduljanak bizalommal hozzám.

Egyben felhívom a n. é. közönség figyelmét gazdasági és gyümölcsökösaraimra, melyeket a legolcsóbb napi áron adok el. — Zöldfőzeléket és gyümölcsöt legolcsóbb áron vásárolok. Minden esztörtökön és pénteken friss hal. Vidéki megbízások legfontosabban eszközölhetnek.

Luttwák József

Asztalos Sándor-u. 8. 871

Magyar királyi államvasutak.

190666—1916. szám.

Arverési hirdetmény.

A kézbesíthetlen küldemények a vasuti üzletszabályzat 81. §-a értelmében az alább felsorolt állomások teheráru raktárában, délelőtt 9 órakor a következő napokon fognak azonnali készpénzfizetés mellett nyilvánosan eladatni:

Állomás	1916. szept. hó	21-én.
Arad	11-én.	11-én.
Békéscsaba	15-én.	15-én.
Budapest dunapart teher p. u.	18-án.	18-án.
Budapest-Józsefváros	26-án.	26-án.
Budapest nyugoti pályaudvar	22-én.	22-én.
Debreczen	25-én.	25-én.
Eszék	26-án.	26-án.
Fiume	12-én.	12-én.
Győr	25-én.	25-én.
Kaposvár	21-én.	21-én.
Kassa	22-én.	22-én.
Kolozsvár	19-án.	19-án.
Losoncz	27-én.	27-én.
Miskolcz	14-én.	14-én.
Nagyszombat	25-én.	25-én.
Nagyvárad	27-én.	27-én.
Pápa	18-án.	18-án.
Pécs	25-én.	25-én.
Pozsony	18-án.	18-án.
Sátoralja-Ujhely	25-én.	25-én.
Szabadka	15-én.	15-én.
Szatmárnémeti	18-én.	18-én.
Szeged	14-én.	14-én.
Szolnok	27-én.	27-én.
Temesvár Kőszegváros	26-án.	26-án.
Ujvidék	27-én.	27-én.
Zágráb		

Budapest, 1916. évi szeptember 6. n.

Az igazgatóság.

7349—1916. pm.

Hirdetmény.

Az 1916. évi érvényes legutóbb adót fizetők névjegysékeit az 1886. évi XXI. t.-c. 25. §-a értelmében I. évi szeptember hó 1-től szeptember hó 8-ig terjedő időre a városháza I. emeletén lévő

bivatalos helyiségben közszemlére kiteszem azzal, hogy abba bárki betekinthet s ellene a közszemlére kitétel ideje alatt általános bíráló választmányhoz címezve hivatalomban benyújtandó írásbeli felelővel élhet.

Varjassy, polgármester.

„Helia”
„Vera”
„Erikönig”

jegyű bőrányagból
készült őszi és téli
cipők megérkeztek

CIPŐTÖZSDE

Andrássy-ut 22. ☎ Telefon 10—44.

Rum-likör
essentiák és kompozíciók
Kocsikenőcs,
Svédgyufa
Pótkávékban
Állandó raktár
Szemző Armin

áruügynökségénél. Arad. Interurbán telefon 592. szám

A főter legforgalmasabb helyén
Andrássy-tér 8. számú
házban egy kisebb
üzlethelyiség
azonnalra
kiadó.

Bővebbet az „Aradi Közlöny” kiadó-hivatalában, József főherceg-ut 22.

(spitz kőc) 100 K.-át, törési kőcért (brech kőc) 100 K.-át, törési kőcért tisztítva 140 K.-át.
Ezek az árak légszáraz és beraktározható állapotban levő árura vonatkoznak, és azokba a legközelebbi rakodállomásig való szállítás és csomagolt áruknál a csomagolás is bennfoglaltatik.
Ezen rendelet megszegése kihágást képez, és 2 hónapig terjedhető elzárás és 600 korona pénzbüntetés, illetve hat hónapig terjedhető elzárás és 2000 koronáig terjedhető pénzbüntetéssel sújtatik, a pénzbüntetés a megállapított nyereség kétszeresével felel meg összegig terjedhet.
Azon kenderkészlet tekintetében, melyre nézve a kihágást elkövették, elkobzásnak van helye. Az elkobzott készlet értékének egy ötöde a feljelentőt, a többi része a felmerült költség levonásával a rokkant baronak segélyalapját illeti.
Arad, 1916. augusztus hó 26. Green, főkapitány.

A szépségápolás titka a felhasznált széplégszerek helyes megválasztásában rejlik!

Rozsnyay kitűnő Serail arc-szépítő különlegességei mind kipróbált jó hatású készítmények, amelyet bárki bizalommal használhat.

Rozsnyay Serail arckenőcs. Kts tégely 1 kor. Nagy tégely 1.80 k. nappali használatra. Egy tégely ára 1 korona 50 fillér.

Rozsnyay Serail crémje Egy tégely ára 1 korona 50 fillér.

Rozsnyay Serail szappan. Egy darab 1 kor. 50 fill.

Rozsnyay Szerén Arcpora. Lehető finomsága. Crém, fehér, róza és testszilnekben. Egy dob. ára 1 korona 50 fillér.

Kiváló finom illatszerek. Gyöngyvirág, Ibolya, Loin du bal, orgona, piros róza, Serail. Uvegje 1 kor. 50 fillér.

Kapható a készítőnél: 1845

Rozsnyay Mátyás gyógyszer-tárában Arad, Szabadság-tér.

1964-1916. kh.
Hirdetmény.

Közhírré teszem, hogy a m. kir. Ministeriumnak 2488-1916. M. E. sz. rendeletével a kenderkőrő, a kikészített kender és kenderkőc bejelentése, forgalombahozata, felajánlása, azok maximális árai és szállításukhoz szükséges szállítási igazolványok tárgyában rendelkezik.
Ezen rendelet szerint mindazok, akik kendert termelnek, áztatás, törés, tilolás vagy gerebenezés útján eladás céljára kikészítik, kötelesek az 1916. évi augusztus hó 20. napján birtokukban levő vagy más részére őrizetben tartott nyers vagy áztatott kenderkőrőkészleteket, valamint a kikészít és bármily fokozatában levő és minden néven nevezendő kenderanyagkészleteket az 1916. évi augusztus hó 31. napjáig a később hozzájövő készleteket pedig az 1916. évi hó 31., az 1917. évi január hó 31. és április hó 30. napján volt állapot szerint mindig a következő hónap 10. napjáig a Magyar Szent Korona Országai Kenderközpontja Részvénytársaság (röviden „Kenderközpont, Budapest V. Zrínyi-utca 1. sz.) útján a kereskedelemügyi ministeriumnak bejelenteni. Azok a kenderkészítők, akik kenderkészítéssel csupán a saját házi szükségletük ellátása céljából foglalkoznak, kikészített kender és kenderkőc készleteiket a Kenderközpontnak felajánlani nem kötelesek.
A Kenderközpont az általa átvett kenderkőrőnek a kendertermékeket 100 kg-ként a következő árakat köteles fizetni: lombos nyers kenderkőrőért 16.50 K.-át, telombozott nyers kenderkőrőért 20.00 K.-át, lombosított áztatott kenderkőrőért 24.00 K.-át, telombozott áztatott kenderkőrőért 30.00 K.-át, 110 cm-nél rövidebb kenderkőrőért a fenti árak 80% át.
Áztatott, kézi eszközön tilolt kenderért, mely 12% hulladéknál többet nem tartalmaz 800 K.-át, áztatott, hibátlan minőségű szabvány-szerűen géppel tilolt kenderért, mely 5% hulladéknál többet nem tartalmaz 880 K.-át, áztatott, hibátlan minőségű, szabvány-szerűen tilolt kenderért gerebenezve mely 2% hulladéknál többet nem tartalmazhat 600 K.-át, szakálkenderért (istrángbörtii) 460 K.-át, áztatott tilolt kenderért 310 K.-át, áztatott kézi eszközön tilolt kenderért gerebenezve mely 5% hulladéknál többet nem tartalmazhat 375 K.-át, áztatott hibátlan minőségű, szabvány-szerű tilolási kőcért 310 K.-át, áztatott előgyaratott tilolási kőcért 350 K.-át, áztatott gyaratott szállagos kőcért 380 K.-át, áztatott, gyaratott szállagos kőcért 800 K.-át, áztatott, hibátlan minőségű, szabvány-szerű tilolási kőcért 220 K.-át, áztatott tépés-kőcért 360 K.-át, áztatott, tépés-kőcért 270 K.-át, bácskai gerebenezést

„EOS”
tisztá zsiranyagból készült
cipőtisztító
megint kapható minden színben
1 doboz 90 fillér
CIPŐTÖZSDE
Andrássy-ut 22. :. Telefon 10-44.

Értesítés!
Az **„IBOLYA DORÉ”** készítményeink a mai naptól kezdve a következő árakban kerülnek forgalomba: Ibolya Doré-crém egy tégely K 1.50, Ibolya Doré-szappan I darab K 1.50, Ibolya Doré-toj 1 üveg 1.50, Ibolya Doré-hölgypor 1 doboz K 1.50.
Legjobb fekete v. barna Egy pár perc alatt bármely haját vagy bajuszt a legesebb állandó fekete színre lehet festeni, anélkül, hogy a színt le lehet mosni, a „Melogen”. **Ára 2.40 korona.**
Szörvesztő-DepHlor, E kitűnő, a maga nemében páratlan szerrel minden alkalmas szörjé aro, nyak vagy karokról stb. minden fájdalom nélküli pár perc alatt okvetlen eltávolítható. — Ára utasítással 1 korona.
A fenti szerek kaphatók a készítőnél **Hajós Arpád** ARAD, ANDRÁSSY-TÉR 22. sz. Alapítotott 1888. évtől az Aradmegyei Közbizás minis.

Apró hirdetések.

Kiadváló az apróhirdetésekről:

Az apróhirdetések díja a szavak száma szerint számítódik.

Minden szó 6 fillér. Vastagabb betűkkel 12 fillér.

Vastagabb betűkkel ként az avak aláhuzással jelzendeők

A legkisebb hirdetés 50 szót. Az apróhirdetések előre fizetendeők.

Hirdetések délután 3 óráig vételnek fel.

Ki tud róla?

Csopus Pál honvéd

keri, aki tud valamit családjáról, feleségéről és négy gyermekéről, kik Csopapa. Lónya-telepről menekültek, kérem, hogy a községi elöljáróságjal. 4746

Levelezés

„Földbirtokos”

levele van, kéretik átvenni. 4768

Haros.

Legszívesebben átvöllet. Minden rendelésben. Nem késül háza? 4761

Oktatás

Deutsche Dame

unterrichtet deutsch, französisch, Gesang, Klavier, Konversation. Offerto an die Administration unter „4759“ arbeten. 4760

Német akadémiát végzett

felelősség alapos oktatást nyújt fiúknak és lányoknak. Fényképnagyítást is feloldás mellett elvállal. Szíves megbeszélések. „Művés” jellegre a kiadóhivatalba kéretnek. 4764

Ellátás

Intelligens

menekült urleány teljes ellátást keres intelligens családnál. Cimeket a kiadóhivatalba kér. 4756

Intelligens családnál

polgáriista lányka teljes ellátást nyerhet. Cim a kiadóban. 4749

Menekült családok

uri ellátásban részesülhetnek. Cim a kiadóhivatalban. 4674

Egy kisebb fia vagy lányka teljes ellátással felvétetik. József Kőherceg ut. 6. 4715

Intelligens urak

kosztót kaphatnak. Weitzer János-utca 17. sz., I. e. 4728

Alkalmazást nyer.

Úgyes ap leány

azonnal felvétetik fiatal nőhöz. Cim a kiadóhivatalban. 4764

Fiatal leány

2 gyermek mellé felvétetik. Jelenkezni Bathány-utca 19. 4758

Jóerköletű

fiatal leány fél házhoz felvétetik. Orr. Schwarz Simonné, színház-épület, I. e. 4784

Alkalmazást keres.

Hadmentes.

óvadékképes egyén rá tárnoki vagy bármily más bizalmi állást keres. Szíves megbeszélések Luttwák József céghez intézendeők. 4747

Hővett, árva urleány

a délutáni órákra gyermekek mellé ajánlkozok intelligens uri családban. Cimeket a kiadóhivatalba kér. 4748

Ein Deutsches Frauenlein

sucht Stelle im Kindern. Adresse im der Administration. 4757

Házvezetőnői

Állást keres egy fiatal, szerény, önálló özvegya arany munkások urhoz vagy plébániára Minden házi gondot egyedül vezet, kitünően főz, házi és menue. Leveleket a kiadóhivatalba „Házvezetőnői” jellegre kér. 4755

Hunyady megköszöni

családjával ide menekült terménykereskedő, bármilyen foglalkozást a legszerényebb igényekkel köszönettel vállal. Cim a kiadóban. 4737

Kiadó lakás

Há com szoba.

konyha és mellékhelyiségekkel álló emeleti lakás november 1-re kiadó Celky Gergely-utca 9. sz. alatt. 4750

Modern

3 szobás lakás, fürdőszobával, novemberre, esetleg azonnal kiadó. Kasza-utca 6-7. sz. 4726

Francia u. II. számú

hátszob emeleti értékes 3 szoba, elő- és fürdőszobával álló modern lakás, november 1-re kiadó. Bővebbet ugyanott. 4736

Három utcai

4 udvari szobából álló II. emeleti lakás. An rásy-tér 8. sz. alatt azonnalra kiadó. Bővebbet a házfelügyelőnél.

Gyógyvizet.

Az angol

fájdalomcsillapító Bengue balsamot teljesen pótolja a Hehs-Földesféle fájdalomcsillapító balsam, teljesen azonos összetételű, mint a Bengue balsam ára 2 korona. Földes gyógyszerár, Hehs gyógyszerár. 12

Ingatlan.

Eladó

a Beivárocsban, Bercsényi Miklós-utca 22. számú szép szobák telek, 31 méter utcai fronttal. Cim a kiadóhivatalban. 4690

473 magyar föld

prima szántóföld bérbeadó Arad közelében. Felvilágosításokat kaphatni Arad, Perényi-u 2. 4735

Vétel és eladás

A cukornád is edesebb, tisztán kezelt, kitűnő ízű málnalekvár kicsinyben és nagyban igen olcsón kapható a Csokoládé-királynál, Porray-utca 2. sz. 4699

Nationál register kasza.

maiden új, eladó. Megtekinthető Wajdits gyógyszerárban, Ferenc-tér. 4638

Szántógépek

2 mozdonnyal 10-16 lóerős, esetleg egy erős maganjáró garnitúrát, az ár megjelölésével keresek. Cim a kiadóban. 4645

Tábori dobozok.

leveles-lapok, levelek és papírának nagyban és kicsiben jutányos áron kaphatók Pichler Sándor papírkereskedésében és könyvnyomdájában Arad, Szabadságtér 1. Telefon 308. 61

Egy állg használt egyenáramú

2½ lóerős motor eladó. Bővebbet az Aradi Közlöny kiadóhivatalában.

Knöfnf-le.

As Anusai

aranyér-kupokat mindenkiben pótolják a Haemoroidál-kupok, azonos összetételűk folytán hatásuk is teljesen azonos, ára 2 korona. Földes gyógyszerár, Hehs gyógyszerár Arad. 12

Arverési hirdetmény.

Róth József utóda. aradi cég megkeresésére Reiter Izidor tomesvári kereskedő kárára, költségére és veszélyére egy waggonrakomány burgonya Aradon, Szabadság-tér 8. szám alatti raktárhelyiségben közbenjöttöm mellett megtartandó nyilvános árverésen készpénzfizetés és a vételi illeték viselése ellenében 1916 évi szeptember hó 7-ik napján délután 3 órára eladndai fog. Arad, 1916. szeptember 5.

Dr. Pálmai Lajos kir. közjegyző.

4759

özv. Szalkai Arminné hímző és fehérnemű üzlete, előnyomda Arad, Weitzer Janos-u. 13. (Főpostával szemben)

Női és férfi, gysmek kelengyék, intézeti és kórházi fehérneműek, legfinomabb anyagból, színes és fehér hímzések, fehérnemű varrások o'csó árban készülnek. — Új leányok fehérnemű varrás, hímzés és szabás tanítására felvétetnek. 3418

Ablakredők

Valódi amerikai önműködő ablakredőnyök gyári raktára.

Gyermekeknek

valamint összecsupkható

nyugvó-ágyak nagy választékban

Zimmermann Ignác

morinbergi díszmű- és játékarú üzletben. 2181

Arad, Szabadság-tér 21.

Jótállás a biztos eredményért.

Törvényesen védve.

Reitter Özkök nagybecserű, szorgalmas és hajbermifényesítőnek nagyszórő találmánya a

„Patkánin”

patkánvirág szesz, (nem rubrog) mely emberre és ház-állatokra nem mérgező és minden fajta bőrtól minden más irritációt, mely elemező körülbelül 30 patkány kiirtásához. — Minden adaghoz használati útmutató van mellékelve. A biztos eredményért jótállás, amelyetől semelyik készlet se nem szabad elmaradnia. Kérésre ingyen küld a Patkánin gyár vezetősége Nagybecskerekben. 4142

Ápolajok,

Cépfagygyú,

Kocskendőcs,

Köbölaj,

Szappan,

Gyertya,

Gyufa,

Keményítő,

Raffia

Állandó nagy raktár.

Hubert József

Arad, Szabadság-tér.

Telefon 202. sz.

Menekült kefekötő munkások felvételnek Tapolicsányi G. Első aradi kefekötőgyárában. Üzlethehelyiség: Andrassy-tér 24. szám. (Neumen palota) Gyárhelyiség: Bathány-utca 26. szám.

Láb- és kézizzadás biztosan és leggyorsabban elmúlik a „Poppo” folyadék és „Poppo” hintőpor segítségével. Szárit! ... Szagtalanít!! Poppo folyadék ára használati utasítással 1 kor. 20 fill. Poppo hintőpor 1 kor. — fill.

Legfájdalmasabb tyukszemétől is három nap alatt mindenki megszabadul a Hajós-féle ANAGALLIN használatával. Kezelése igen egyszerű, nem piszkít, nem ragadós. A beszerzésnél vigyanni kell az ANAGALLIN szóra. Ára használati utasítással 1 korona.

Gyöngyfehér fogakat nyerünk a Doré fogpaszta használatával. Nem habzik! A szájlüreget desinifikálja, utólagosan kell mosni. Ára egy porcelán-szelencének 60 fillér.

Fenti szerek kizárólagos készítője és egyedüli nagy raktára: HAJÓS ÁRPÁD gyógyszerár Arad, Andrassy-tér 22. sz. (Mogyorózással szemben.)